

Šiame numery

Lietuvoje išėjo naujas "Aušros" numeris.
Deklaraciją "Į organišką valstybę kūrėmą" prisimenant.
Rašytojui Jurgiui Jankui 70 metų.
Įvairių skersvėjų perpūsta knyga.
Atsiliepimai ape Solženicino "Leniną Zueriche".
Birutė Pūkelevičiūtė vėl laimėjo.
Paryžiaus "Le Monde" apie Joną Meką.

JONAS PABEDINSKAS

Prieš 40 metų (1936 m. vasario mėn. 23 d.) "Naujojoje Romuvoje" (Nr. 8-268) buvo atspaudintas netrumpas 6 puslapių straipsnis, pavadintas "Į organišką valstybę kūrėmą". Tai buvo šešiolikos asmenų grupės darbas, kurie beveik dviejų metų laikotarpyje dažnai susitikdavo tai pas dr. I. Skrupskelį, tai pas prof. K. Pakštą ar dr. A. Maceiną. Straipsnis atspausdintas be pavadžių, nes nenorėta atkreipti prez. Smetonos valdžios cenzūros ypatingą dėmesį į šias mintis. Parašai po deklaraciją pasirodė tik kitam numeryje raidyno tvarka:

J. Ambrazevičius (Brazaitis), gimn. mokytojas, u-to lektorius, žurnalistas, lit. istorikas.

Dr. P. Dielininkaitis, u-to dėstytojas, žurnalistas — sociologas.

Dr. J. Grinius, u-to docentas, rašytojas, meno istorikas.

J. Grušas, rašytojas, "Mūsų Laikraščio" redaktorius.

Dr. Z. Ivinskis, u-to docentas, istorikas, LKA akademijos narys.

Pr. Mantvydas, filosofas.

Dr. K. Pakštas, u-to profesorius.

Dr. C. Pakuckas, geologas, u-to docentas.

Dr. J. Pankauskas, psichologas, u-to dėstytojas.

Dr. A. Salys, kalbininkas, u-to docentas.

J. Keliuotis, žurnalistas, rašytojas.

Dr. A. Maceina, u-to docentas, filosofas, rašytojas.

I. Malinauskas, pedagogas, gimnazijos mokytojas, u-to dėstytojas.

Dr. I. Skrupskelis, žurnalistas, "Židinio" redaktorius.

A. Vaičiulaitis, rašytojas, mokytojas.

Dr. B. Vitkus, žemės ūkio akademijos docentas.

Prie deklaracijos formulavimo daugiausia prisidėjo dr. Maceina, dr. Skrupskelis, Ambrazevičius (Brazaitis), dr. Dielininkaitis ir Keliuotis, o galutinai tekstą sudarė Ambrazevičius. Šioji minėtų grupės deklaracija patraukė ypatingą Lietuvos katalikų dėmesį dėl kelių priežasčių:

1. Tai buvo pirmas išsamesnis posėiminis katalikų intelektualų grupės pasisakymas pagrindiniams valstybiniais klausimais.

2. Kadangi deklaracijos idėjos dėl susidėjusių aplinkybių patikimai nebuvo vykdomos ir lietuvių visuomenė jų vykdymo nebašavo, deklaracija pasiliko tik pažadų plotmėje, užtat nepradarė patraukimo visai eilei lietuvių.

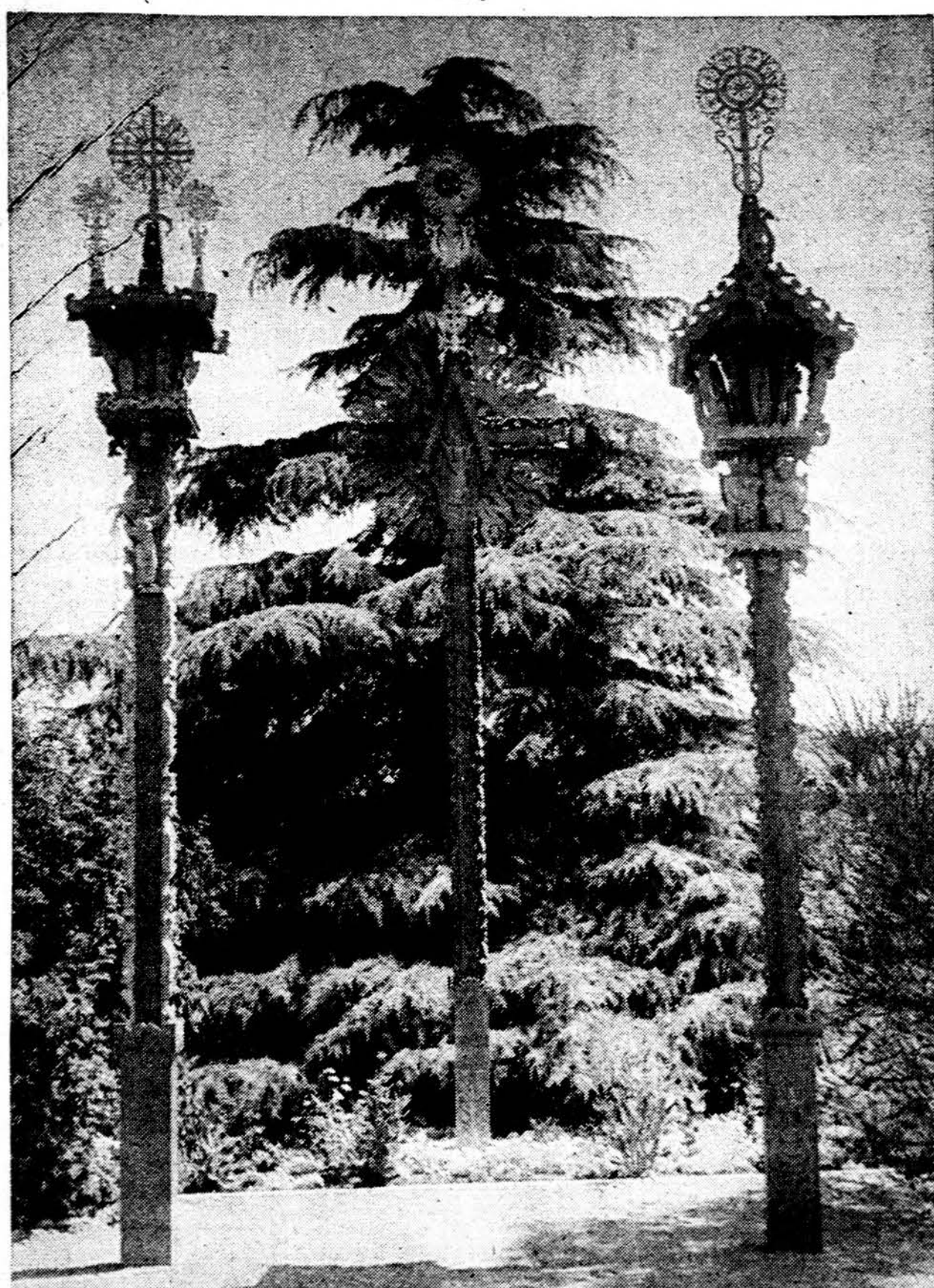
3. Deklaracija turi minčių, kurios buvo populiarios Europos katalikuose prieš II-jį pasaulinį karą, o dabar jų randame Pietų Amerikos krikščionių demokratų sąjūdyje.

4. Deklaracija paprastai pristatoma kaip Lietuvių Fronto ar Lietuvių Fronto Bičiulių sąjūdžio pirmapradė ideologinė bazė, nes didžioji dalis tos grupės dalyvių vėliau tapo LF ir LFB ideologiniais vadais.

Sukakties proga mums vertėtų suglaustai prisiminti pagrindines tos deklaracijos idėjas ir jas pakomentuoti.

ORGANIŠKOS VALSTYBĖS KŪRYBA

Žvilgsnis į deklaraciją po keturiasdešimt metų

Trys lietuviški kryžiai Daumantų Toluvo sodyboje, Vista, Calif. Visi trys kryžiai suprojektuoti ir padaryti paties sodybos šeimininko, šmaikščios plunksnos mūsų bendradarbio Daumanto Cibo. Kryžių temą užsiminė, laiske redaktoriui Daumantas Cibas, be kita ko, rašo: "Pastačiau tris naujus kryžius savo Toluvo sodyboje Vistoje, kad jie man primintų Amerikos globoje įgyventus 30 metų (1946-1976). Į savo kryžius aš įdėjau statyti dar nematytas stovėles. Pirmiausia: vietoj Kancios — prisikėlęs Kristus. Toks man labiau patinka. Jis duoda daug vilties. Primenka, kad ir Lietuva prisikels. Nazarenas, Sv. Kazimieras, Aušros Vartų ir Šiluvos Marijos stovėlės, galima sakyti, yra tradicinės. Bet, tur būt, iš viso pirmą kartą į kryžių įkopė žemaičių dorintojas Ambrazejus Pabrėža, arkivyskupas Jurgis Matulaitis, kun. Alfonsas Lipiūnas, Lietuvos krikščionys ir kankinys karalius Mindaugas su abiem savo sūnumis, visoms galtingųjų darbų darytojoms atstovaujanti Barbara Zagarietė ir pagaliau — Sibiro lietuvių kankinių šeima.

Be to, savo kryžiuose išdrožiau įrašus: viename — "Lietuva, per amžius tu gyvai", kitame — "Garbė Dievui Tėvui, kad mes lietuvių", o trečiame angliskai — "We love God, our Country and Liberty". Daugumas ornamentų ir simbolių yra originalūs, niekur kitur dar nematyti.

Be tų trijų kryžių Toluvo sodyboje stovi dar Partizanų kryžius ir sieninis Kalantos kryžius. Kiti du mano dirbti kryžiai stovi New Britain, Conn. ir San Diego, Calif. Tai gi nejuokiamas pasidariau kryždirbis. Gaila, kad nesu statius. Gal aš dar išgarsėčiau, kaip kryžių meistras. Kaip ne statius, turėjau atsiskaityti dirbti kryžius Phoenix, San Carlos ir Hot Springs lietuviams.

Pernai vasarą su dideliu įdomumu sekiau pirmojo kryžiaus Kryžių kalne, Dainavoje, statymą. Kryžių ten pastatyti ir aš pats labai gėdijau. Bet, apsigalvojęs, susilaikiau. Sakau, tegul ten pirmiausia stato garbingos, senos ir turtingos mūsų organizacijos. Bet kaip apsigalvojau, kai tokia didelė ateitininkų organizacija savo jubiliejiniais metais vos įstengė pastatyti vieną vienintelį kryžių. Tikėjau, kad kiekvieno miesto ateitininkai ten pastatys savus kryžius. Iš karto būtų buvusi įspūdinga, patraukli pradžia! Bijau, kad ten tas kryžius taip ir liks vienas. Dainava dėl Kryžių kalno ilgai dėsė, o dabar girdėjau apie kažkokius numatomus suvaržymus ar apribojimus, net apie vietos pakeitimą. Kad tik apribojimai visko nesužlugdytų."

DEKLARACIJOS PAGRINDINĖS MINTYS

Deklaracija aiškia kalba, sistemingai pristato visą eilę pasiūlymų ir aptarimų viešojo gyvenimo klausimais. Trumpai suminėjusi du nepriklausomos Lietuvos politinio gyvenimo tarpusius: liberalistinę demokratiją ir autoritetizmą, pateikia organišką valstybės koncepciją, kuri apima valstybės santykius su gyvenimo pradais ir organišką valstybės pagrindus.

Aiškindama valstybės santykius su gyvenimo pradais, deklaracija skelbia, kad "Liberalizmas valstybę kūrė individui. Autoritetizme individas gyvena valstybei. Organiškos valstybės koncepcija šitą priešingybę išsprendžia, skirdama tam tikrą prasmę žmogui kaip individui ir žmogui kaip asmeni. Individualybė ir asmenybė žmogui yra du skirtingi, bet neatskirti būties pradai. Tas pats asmuo giliausia prasme yra sykiu ir individas ir asmuo. Jis yra vieningas. Vis dėlto asmenybės ir individualybės pagrindai yra kitoki. Individas yra gamtos pradai. Asmuo priklauso dvasios sričiai. Žmogaus asmenybės šak-

nys glūdi dvasiniame jo prigimties principo, kuris yra aukštesnis už kiekvieną gamtos dalyką. Asmuo yra ne tik vertybių kūrėjas, ne tik jų turėtojas, bet ir pats neįstengiamas vertybės... "Organiškoje valstybėje pilietis nėra aukojamas valstybei, ne valstybė nėra aukojama piliečiui. Ir valstybė ir pilietis, kaip individas, čia dirba žmogaus asmenybei". Kultūros kūrėjas yra asmuo, o "kultūrinės kūrybos autonomiškumas yra pagrindinė jos egzistencijos ir jos vertingumo sąlyga. Valstybė todėl negali kultūrinės kūrybos pavergti savo tikslui. Šiuo atžvilgiu

ji gali būti saugotoja, išpėtoja ir skatinėja. Bet kūryba vyksta dvasinėje sferoje nepareinamai nuo valstybės. Todėl valstybė negali turėti nei savos atskiros pasaulėžiūros". Tad nepasaulėžiūrinės politikos ištakos veda į šią deklaraciją.

Deklaracija, kalbėdama apie organišką valstybės pagrindus, konstatuoja, kad tokiai valstybei autoritetas nėra tik sąlyga josios darbo našumui, bet vienas iš pirmųjų josios egzistencijos pagrindų ir kad "žmogaus, kaip individo laisvė visuomeniniam gyvenime yra ne automatiška, bet palenkta bendram visuomenės gėriui". Nusakydama asmens vietą valstybėje, deklaracija pabrėžė, kad "Be asmens laisvės nėra imanoma jokia žmogiška institucija ir joks kūrybinis žmogaus užsimojimas. Kiekviena kūryba, vis tiek ar ji bus mokslinė, ar meninė, ar politinė bei socialinė, suponuoja laisvą žmogaus asmenybę".

Tautinį valstybinį gyvenimą deklaracija siūlė taip perorganizuoti: "Socialinėje ekonominėje srityje, — įvedant korporatyvinę santvarką. Ideologinėje kultūrinėje srityje, — vykdant kultūrinę autonomiją. Teisinėje politinėje srityje, — pertvarkant ir sudarant institucijas, reikalingas teisinei valstybei".

Anot deklaracijos, korporatyvinė ūkinė santvarka, bendradarbiaujant luomams, sudarytų sąlygas geresniems socialiniams santykiams tarptarpti ir teisingiau gėrybėmis pasiskirstyti. Korporacijas sudarytų laisvos, valstybės organų kontroliuojamos, darbininkų, darbdavių ir technikinio personalo sąjungos. Ūkio korporatyvinė sąranga, kildama iš apačios į viršų, baigtų korporacijų rūmais, atstovaujančiais atskirų profesijų darbininkams, darbdaviams bei technikiniam personalui. Kad ūkio korporacinė santvarka klestėtų, valstybė turėtų organizuoti ir palaikyti institucijas, kurios sudarytų korporatyvinės santvarkos pradus.

Deklaracijoje daug dėmesio skiriama kultūrinės autonomijos idėjai ir jos pagrindinei minčiai: "Nuo politinių krašto institucijų, kuriose būtų sukoncentruota politiniai šalies reikalai, turėtų nepriklausyti ideologiniai ir religiniai reikalai". Iš tos bazės išeinant, norima, kad kiekvienas pilietis galėtų jaustis turintis laisvę tikėti, išpažinti savo ideologijos tiesas ir tie, kurie nuo bet kurios konfesijos atkreipę, galėtų nerazomai rinktis naujos pasaulėžiūros kelią ir kad jie nesijautų antraeiliais krašto piliečiais. Kultūros autonomiškumas, kaip deklaracija sako, turėtų rasti savo išraišką pagal proporcingos valstybės paramos dėsnį, ypač tautos auklėjimo ir švietimo srityje. Tie patys dėsniai pritaikytini valstybės santykiuose su konfesijomis, ideologiškai kultūrinėmis grupėmis ir tautinėmis mažumomis. Įgaudama viešas organizacines lytis, kultūrinės autonomijos sistema vainikuotųsi Vyriausiąja kultūros taryba.

Deklaracija pasisakė už seimą, kaip pagrindinę valdžios instituciją, tačiau jo veiklą socialinėje — ekonominėje srityje susiaurina kooperatyvinės santvarkos sistema ir kultūrinės autonomijos sistema, kuri remiasi įval-

(Nukelta į 2 psl.)

Kertinė paraštė

Naujosios "Aušros" spinduliai

Šiomis dienomis po ilgesnės, pusmetį užtrukusios pertraukos Vakrus pasiekė "LKB Kronikos" 21 ir 22 numeriai, naujas "Nacionalinio liaudies fronto" (N.L.F.) pareiškimas (rašytas š. m. gegužės 30) ir pernai pasirodžiusios naujosios "Aušros" nr. 2. Nepatikrintomis žiniomis, esąs jau ir "LKB Kronikos" nr. 23. Čia mėginsime trumpai apžvelgti naująjį "Aušros" numerį.

Savo išore "Aušros" leidinys nesiskiria nuo kronikų. Spausdinamas tokiomis pat kukliomis priemonėmis, būtent mašinėle. Pasiekusi antrojo numerio fotokopija nelengvai išskaitoma. Pavirzdžiui, titulinis puslapis tiesiog neįskaitomas, tačiau galima išžiūrėti leidimo datą — š. m. vasario 16.

Palyginus su šiuolaikinėmis išsibūlinus spausdinimo technikos galimybėmis, kuriomis negali nusiskusti oficialioji režiminė spauda, pagrindinio leidinio vargšingai išorė akivaizdžiai liudija laisvo, valdžios cenzūrai nepasiduodančio, spausdinto žodžio kryžiaus kelius šiandieninėje Lietuvoje. Tačiau kaip tik čia glūdi "Aušros", kaip ir jos vyresniosios sesės Kronikos, vidinė stiprybė ir moralinė dydė: skelbti cenzūros varžtų neįsikišanti tiesa. Ir savo idėjinę kryptį "Aušra" nesisiskiria nuo "Kronikos". Abu jos ligšioliniai numeriai nepalieka jokios abejonės, jog tai yra taip pat Lietuvos katalikų leidinys.

Skiriasi "Aušra" nuo "Kronikos" tik savo praktiškais tikslais ir kitių tarnybinių pobūdžių. "Kronikai" pirmiausia rūpi Lietuvos katalikų reikalai ir žmogaus teisių gynba. "Aušra" sau kelia platesnį lietuvių tautos moralinio atgimimo tikslą ir sąmoningai norėtų pratęsti praeitojo šimtmečio "Aušros" tradiciją mutatis mutandis, t. y. šiandieninėmis sąlygomis.

"Kronika" iš esmės ribojasi autentiškų dokumentų ir griežtai patikrintų faktų skelbimu. "Aušra" siekia atspindėti dabartinį

Lietuvos gyvenimą žymiai plačiau. Jai irgi rūpi dokumentuoti faktus, tačiau dar labiau rūpi kūrybinis minties plėtojimas ir svarstymai. Todėl daugiausia vietos čia skiriama straipsniams, kurie atspindi autorių asmeninį galvėjimą ir jų paįrašomi, nors dėl suprantamų priežasčių naudojami tik slapyvardžiai.

Jeigu "LKB Kronika" yra daugiau biuletenis, tai "Aušra" yra neabejotinai žurnalas. Abiejų leidinių skirtingas tarnybinis pobūdis savaime reiškia Lietuvos katalikų sąjūdžio vidinį stiprėjimą, bet tai neduoda jokio pagrindo kalbėti apie kokios nors ideologinės diferenciacijos pradžia. Jeigu, pavyzdžiui, pastaruoju laiku keliais atsišaukimais viešumon išėjęs Lietuvos "Nacionalinis liaudies frontas" konkretizuosis periodiniu leidiniu, taitai jau būtų akivaizdus ideologinės diferenciacijos įrodymas, nes N.L.F. skelbiami tikslai — grynai politiniai ("Liaudies Lietuva" ir "satelitinio" statuso siekimas), kokių nekeliu nei "Aušra", nei juo labiau "Kronika".

Tuo tarpu, neužbėgant įvykiams už akių, reikia susipažinti su naujosios "Aušros" antruoju numeriu. Pradžioje trumpai paminima Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo sukaktis ir pateikiama 1918.II.16 aktas.

Skyrelyje "Istorijos puslapiai" spausdinamas Daumanto 14 psl. straipsnis "Aušros gaidynė". Čia nušviečiami senosios "Aušros" atsiradimas, jos reikšmė ir vėlesniu to laikotarpio atgimusių Lietuvos laikraščių ("Varpo", "Apžvalgos", "Tėv. Sargo") istorija.

Straipsnyje "Naujos rusinimo priemonės mokykloje" Vytautas B. rašo: "Rusiškasis imperializmas savo tarnybai yra tvirtai pajungęs mokyklą. Tai, ką Raud. armija pradėjo durtuvais ir tankais, ką saugumas palaiko teisimų ir kalėjimų pagalba, mokykla turi užbaigti ir įtvirtinti. Mokyklos uždavinys yra įamžinti rusų vie-

(Nukelta į 2 psl.)

ORGANISKOS VALSTYBĖS KŪRYBA

(Atkelta iš 1 psl.)

rių pasaulėžiūrinių grupių bendrai priimtais ir konstitucijai įrašytais laisvo apsisprendimo bei pasireiškimo principais. Kad valdžios darbas būtų efektingas ir per dažnai nekeistų savo veiklos krypties, valstybės prezidento ir vykdomosios valdžios galią siūlė sustiprinti. Teisminis bei administracinis valstybės aparatas turėtų tvarkytis taip, kad šie veiksniai kompetentingai atliktų savo uždavinius be per dažnų personalo kaitaliojimų.

Visos tos reformos buvo siūlomos ne grįžimui į liberalinę valstybę, bet pereitimui į organiską teisinę valstybę, pagrįstą organiskomis demokratijos santvarka. Kad susiformuotų tokia valstybė, deklaracijos siūlyta, jog per seimo rinkimus į valdžią reikiama dalį įtakos turėtų visi piliečiai, kitą dalį per kooperatyvinę santvarką įvairūs profesionalai, socialiniai ir ekonominiai veiksniai, ir trečią dalį per kultūrinę autonomiją — organiskai tautoje egzistuoją ideologiniai, kultūriniai susigrupavimai.

DEKLARACIJOS VERTĖ IŠ 40 METŲ PERSPEKTYVOS

Kaip prieš 40 metų, taip ir dabar, ne vienam, ypač organizuotų katalikų tarpe, rūpi surasti tokią viešosios tvarkos formulę, kuri iš vienos pusės užtikrintų kiek galint platesnę piliečio apsisprendimo laisvę, iš kitos — keltų krašto kultūrinį, moralinį bei ūkinį lygį. Vieni tokioje formulėje labiau akcentuoja laisvą asmenį apsisprendimą, kiti valstybės intervenciją.

Sešiolika kultūrininkų, ruošdami deklaraciją, mūsų manymu savo situaciją turėjo ir tam tikrų trūkumų:

1. Jie, daugiausia kultūrininkai — žurnalistai, universiteto dėstytojai, teoretikai, ideologai, atstovavo tik labai siauram Lietuvos gyventojų grupės interesams ir patirčiai.

2. Jie patys prisipažįsta, kad į politinius susigrupavimus žiūri iš šalies. Atrodo, jiems stigo tiesioginio patyrimo politinių partijų veikloje, o gal ir domiesio bei noro tai veiklai. Tai būtų suprantama, turint galvoje, kad: a) beveik visuose kraštuose kultūrininkai ir profesūra į politines partijas žiūri iš aušto ir su nepasitikėjimu; b) Tuo laiku visoje Europoje „liberalistinės demokratijos“ Prancūzijoje, Belgijoje, Anglijoje ir kitur sunkiai vertėsi, tuo pačiu metu nuo Italijos iki Estijos kitaip organizuotos valstybės atrodė tvarkės geriau ir be partinių ginčų; c) Lietuvos valstybės formuojantis buvo daug ginčų, nuolatant valdymosi gaires, ir tai paliko blogą įspūdį ne vienam lietuviui; d) To meto Lietuvos vidaus režimas vertė deklaracijos autorius partijų klausimo atžvilgiu užimti labai rezervuotą poziciją, nes kitaip deklaracija tikrai nebūtų praėjusi pro cenzūrą.

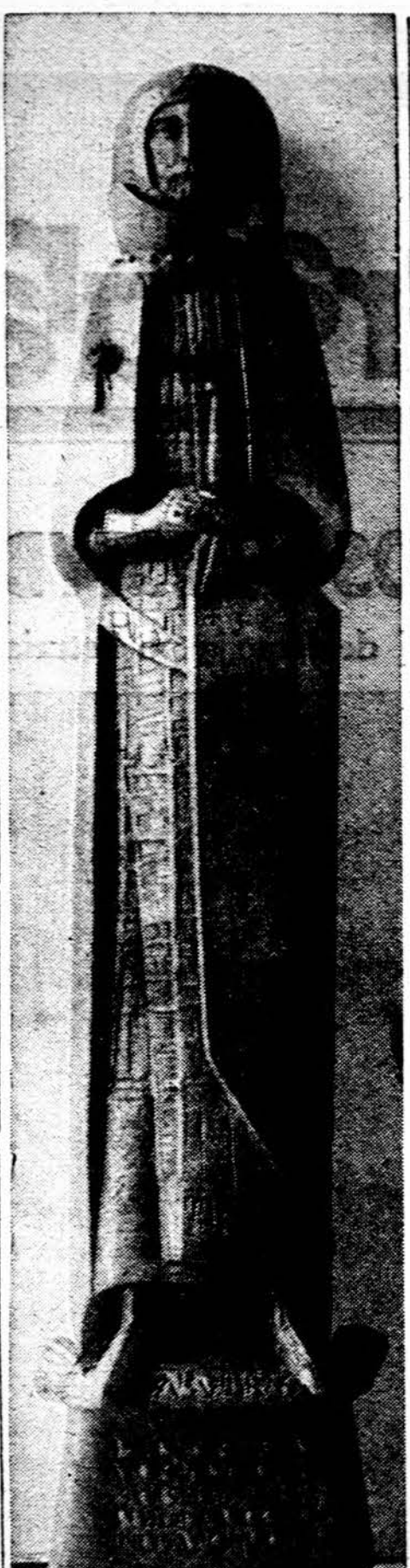
Nežiūrint trūkumų, deklaracija sumini visą eilę svarbių viešojo gyvenimo aspektų, kurie turėtų būti įgyvendinti geroje santvarkoje ir kurie neužtektinai akcentuojami vadinamos liberalistinės demokratijos. Kaip juos įpirsti ir įgyvendinti — yra didelė problema, jei iš tikrųjų norime vadovautis jų pačių deklaratu principu, kad „sava valstybė nėra tautai primesta iš viršaus, bet kilusi iš josios vidaus“. Korporatyvizmas, sindikalizmas, proletariato ar turtingųjų klasių dominavimas, kultūrininkų luomų formavimas —, tai vis eiliniam piliečiui primamos struktūros. Dėl jų balsavimo metu jis negali tiesiogiai reikšti savo valios. Deklaracija, pramatydama šiuos sunkumus, kvietė visuomenę, lojalų diskusijų, bendrą išsiaiškinimą ir suvokimą, paten-gų kelių prielaidų, prie tobulesnės

organiskos valstybės santvarkos realizavimo. Nelaimė, tuometinis autoritetas režimas ir vėlesni tragiški mūsų tautai įvykiai neleido platesnei visuomenei savo valia reaguoti ir deklaracijos pasitūlymus.

Peržiūrėję deklaracijos siūlomus viešojo gyvenimo tvarkos pagrindinius laisvės, solidarumo, teisingumo ir artimo meilės principus, turime sutikti su jų daugumos formulavimu. Ypač įtikinamčiai skamba tokie teigimai, kaip „neužtenka reformuoti vien valstybės santvarką ir suorganizuoti naujų institucijų, bet turi reformuoti ir patys žmonės. Turėtų būti reformuota ne visai laimingi ligišioliniai mūsų politiniai papročiai, aukštai iškelta politinė dorovė, pareigos bei atsakomybės jausmai, asmeniškas ir profesinis sąžiningumas, supratimas ir vertinimas bendrų pastovijų valstybės reikalų ir bendros viešosios gerovės“.

Šiandien, vertindami organiskos valstybės koncepcijos supratimą ir siūlomus jos gaires, galime suabejoti, ar daugumas tų idėjų būtų priimtinos daugumai lietuvių ir įgyvendintos? Net žmonių, prijaunusių tai grupei, vėlesnės manifestacijos gerokai savo idėjomis skiriasi nuo organiskos valstybės gairių. Lietuvių Aktyvistų Fronto ideologinė komisija, kurios pirmininkas ir faktinis LAF projekto redaktorius buvo dr. A. Maceina, 1940 metais Berlyne paruošė tos organizacijos politinės platformos metmenis (K. Skripa „Sukilimas“). Vietoj organiskos valstybės asmens visiškos kultūrinės autonomijos LAF, pripažindamas žmogaus asmenybei įsitikinimą, sąžinę ir kūrybos laisvę, skelbė, kad ji yra palenka bendrajai tautos gerovei. Atsakydamas valstybės nepasaulėžiūros principo net ir kultūrinėje srityje, LAF buvo pasiryžęs „griežtai kovoti su lietuviškumą neigiančiomis ar jo nepaisančiomis kultūros srovėmis ar idėjomis, o tautinės kultūros politikai vykdyti būtų stiprinamos specialios valstybinės institucijos“. LAF būtų kūręs įvairių organizacijų ir profesijų būrus, kurie būtų rikiavęsi sudrausmintam darbiui ir ugde kolektyvinę visuomenės valią tautos bei valstybės gyvenime ir būtų derinęs profesinius reikalus su bendrąja tautos gerove. LAF savo sąjūdžio 40 straipsnių programoje nesumini nei rinkimų, nei seimo, nei pažiūrų į demokratiją, apsieidami be šių koncepcijų ar palikdami tuos svarbius klausimus vėliau svarstyti. Galime įsivaizduoti, kad Berlyne politinės manifestacijos sąlygos buvo dar benormalesnės už Kauno 1936 metais. Nemažiau svarbu tada buvo LAF-ui atkreipti dėmesį į, kas ir kokiame formoje bus priimtina vokiečių valdžios, kuri turėjo išvaduoti Lietuvą iš bolševikių teroro.

Jau su kolektyvizmo ir totalizmo negėrovų patirtimi atsiradęs Vakarų Europoje Lietuvių Fronto Bičiulių Studijų biuras 1954 — 55 metais paruošė „I pilnutinė demokratija“ („I Laisvė“) leidimą, Nr. 2 — (1958). Dėka tos naujos deklaracijos redaktorių dr. A. Maceinos logiško, o V. Vaitekūno praktiško galvojimo daug organiskos valstybės minčių čia nebepasitūlyta. Pilnutinėje demokratijoje nebėra „liberalistinės“ demokratijos baimės, kai teigiama, jog „demokratija yra aukščiausioji visuomenės vertybė“. Jau nebėra nepasitūlytų politinėmis partijomis. Nors ir siūloma mažinti partijų skaičių, tačiau taipgi tvirtina, kad „Politinės partijos yra valstybės demokratinės sąrangos integrali dalis. Kur iš valstybės gyvenimo politinės partijos išsijungiamos, ten tuo pačiu, iš valstybės gyvenimo išsijungia ir politinė laisvė“. Nors ir pasisakoma, kad demokratija (ne absoliuti laisvė) reikalauja, kad valstybė neįspręstų ir neišsiaiškintų kultūrinio

Vytautas Kašuba

Vaišvilka

Skulptūra išreiškia valdovo-vienuočio charakterį: statula dėl to jau pirmu žvilgsniu rodo didelį paprastumą. Vaišvilka apsisiautęs ne išklinia mantiją, o paprastu apsiaustu ir ties kurtine jis susęstas ne aukso grandine, o paprastai virve. Kardas jo rankose nedominuoja, lyg paslėptas, ir skidas pusiau paslėptas po apsiaustu. Tik jo viena ranka „atpraukta“ geležine pirštine, nes, kaip liudija istorija, valdys kraštą kieta ranka. Įrašas po statula: „VAISVILKAS Didysis Lietuvos kunigaikštis 1265-1267, Mindaugo sūnus, vienuolis“. Pats Vaišvilko vardas įrašytas ant tautinės juostelės, kuri savo prasikišimu ir užsilenkimu atskiria kunigaikštio-vienuočio figurą ir papėdėje įrašytą įrašą.

Nuotr. V. Maželis

gyvenimo turinio, pilnutinės demokratijos valstybė jau nebepalengia piliečio gyvenimo kultūriniais interesais, kaip tai buvo siūloma organiskoje valstybėje.

Organiskos valstybės idėja apie ūkio korporatyvinę santvarką lietuvių tarpe nebuvo nauja. Dr. Juozas Urmanas, mokslus baigęs Austrijoje, remdamasis to meto kai kurių vokiečių ir austrų katalikų ideologų mintimis, I-me Katalikų moksline (1933) suvažiavime savo paskaitoje „Dabartinės ūkio sistemos krizė ir naujieji bandymai“, apgailestavo, jog krašto ūkis moderniuosiuose laikuose nepriklauso socialiniams mokslams, palankiai mini korporatyvizmą arba luominę visuomenės santvarką, pagal kurią ūkis turi būti organiskai, prasmingai suderintas su visuomene. Dr. J. Urmanas praktikoje po viduramžių nerado geros luominės sistemos. Jis teigė, tačiau, kad „Bene arčiausiai prie luominės santvarkos stovi Italijos fašizmas. Fašizmas, padaręs suoli per teoretinius samprotavimus, sukūrė gana daug formų, kurios atitinka ir luominę visuomenės tvarką“. Gen. Franco įvestoj Ispanijos seimo sudėty taip pat yra nemažai korporatyvizmo idėjų. (Boletín Oficial del Estado 1967. 1. 10 d.). Tačiau demokratiškuose kraštuose iki šiol korporatyvinę sant-

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

patavimą visuose jų pavergtuose kraštuose, idiegti jaunajai kartai valstybinę ideologiją, virtusią religiniu surogatu, ir pamažu juos surusinti“. Nušviečiamos valdžios pastangos dar stipriau pajungti mokyklas rusinimo tikslams. Autoriaus teigimu, tuos tikslus „mato ir smerkia pačių rusų šviesiausi ir pažangiausi žmonės (A. Solženicinas, A. Sacharovas ir kt.)“. Straipsnis baigiamas išvada: „Šiandien mokykla pareigota būti tautinės samonės duobkasiu, tuo tarpu, kai caro laikais, lietuviška mokykla buvo išsprūdusi iš valdžios rankų ir giliai pasilėpusi valstiečių pirkiose ir prie motinos ratelio. Ji išsaugoja lietuvių kalbą, tikėjimą ir tautybę“.

Tuo pačiu klausimu pasisako ir K. Jakštys. Straipsnyje „Mūsų ravyvo epochos dvias“ pateikiami faktai apie dabartines kalbinio rusinimo tendencijas, plačiau paliečiamos pernai rudens Tasakute įvykusi konferencija rusų kalbos dėstymo ir mokymo tobulinimo klausimais. Autorius nurodo, kad toje konferencijoje pranešimus skaitė „įžymūs, itakingi žmonės, užima aukštus vyriausybinius postus, jų žodžiai atspindi TSRS nacionalinę politiką, rodo jos aiškia kryptį — siekti kuo greičiausio pavergtų tautų surusinimo“. „Ši politika“ — teigia K. Jakštys — „gali padaryti tautos labai skaudžių nuostolių, dar labiau suvaržyti jų kultūros plėtojimąsi, bet šiam tautų išsivadavimo amžiuje ji nieko iš esmės jau negalės nulemti: viskas per daug šviesu ir aišku!“.

Skelbiamas K. Landies pasisąštas pernai lapkričio 5 tragiškai žuvusio Mindaugo Tamonio nekologas ir L. Apyausis „Mintys, apmąstant susidorojimą su Mindaugu Tamoniui“. Pastarajame straipsnyje Tamonio drama susiejiama su Niurnbergo teismo 30 m. sukaktimi. Autorius išdėsto savo mintis dialogo forma. Kalbasi Lietuva su TSRS Generaliniu prokuroru Rudenka, kurio žodžiais pasmerkiama nusikaltimai prieš žmoniją. Savo kaltinamąjį aktą Apyausis baigia tokiomis žodžiais: „Krikščioniškai meilė keršto jausmas yra svertas. Ji per maldas į Viešpatį

varka neturėjo pasisekimo.

Tad iš 40 metų perspektyvos žvelgiant į deklaraciją „I organiskos valstybės kūryba“, tenka pripažinti, kad kai kuriais savo pasiūlymais ji šiandien nebenturi ypatingesnės vertės. Ji pasilieka tačiau svarbus ano meto sąlygų viešas manifestas, išsąukęs Lietuvos katalikų dėsni galimybes keisti valstybės valdymo gaires. Anuo metu deklaracija išreiškė, tur būt, daugumos lietuvių norą, kad ką nors reikia siūlyti.

KULTŪRINIO ELITIZMO VIZIJA

Pastudijavę deklaraciją, nustebime, kiek daug ji turi pasiūlymų kultūrininkų interesų plėtojime. Kad ir tvirtai palaikydami kultūros reikšmę viešajame tautos gyvenime, dauguma lietuvių, žinanau, vis dėlto suabejotų deklaracijos valstybės vizija, kurioje visų piliečių gyvenimas ir veikla tarnautų kultūrininkams. Organiskos valstybės santvarkos vizijoj jaučiamas didelis kultūrininkų savanaudiškumas, kai siūloma įvairių profesijų, amatų ir užsiėmimų piliečiams tarnauti kultūrininkams. Stebėtina taipgi į valstybės pagrindus įvedimas skirtumo tarp asmens ir individo: „Individas yra gamtos pradas. Asmuo priklauso dvasios sričiai“. „Asmuo yra ne tik vertybių kūrėjas, ne tik jį turėtojas, bet ir pats nelygsta-

Dievą apeliuoja į piktas Jūsų širdis. Duok, Dieve, kad savo sąžinės visus sunkumus nuosirdžiu gallesčiu nuplautume išors paskutinę gyvenimo šioje žemėje valandą“.

Dviejuose straipsniuose kritiškai pasisakoma dėl „Tiesos“ darbuotojų V. Minioto išpuolių prieš Baalą ir jo daromų nemalonumų kitiems lietuviams. Tona santūrus, dalykiškas, pateikiama nežinomų faktų apie rašytoją J. Keiliutį, politinius kalinius. Skaudžiu priekaištu ne tik Miniutui, bet ir užsienio lietuviams skamba jau 28 metai kalinamo mokyto Petro Paulaičio priminimas: „kada mūsų užjūrio broliai konkrečiais veiksmais padės šiam didžiajam laisvės kankiniui?“.

Z. Pietaris kelia reikalą užrašyti istorijai dingstančius nusikaltimų pėdsakus. „Tarybų valdžios nusikaltimų Lietuvai nebylūs liudininkai — archyvai — sunaikinti, žymi dalis šių nusikaltimų liudininkų nukankinti, sušaudyti, invalidais sugrįžę iš lagerių arba dėl senatvės išmirę. Mūsų pareiga“ — nurodo Pietaris — „išsaugoti dar išlikusių gyvų žmonių liudijimus. Stribai, slėpdamiesi nuo tautos neapykantos, išsinešdino „brolis“ respublikas, Klaipėdos kraštą ir miestus, kur jų niekas nepažįsta. Daugeliui prieš mirtį prabyla jų sąžinės, dalis jų ieško kunigo, prašydami religinių patarimų. Reikia užrašyti jų pasakojimus taip, kaip ir „klasių kovos“ aukų pasakojimus. Būtina išsaugoti iš tų laikų kilusias dainas, pogrindžio grožinę kūrybą ir bet kokią archyvinę medžiagą, susijusią su anuo tragišku mūsų tautai momentu“.

Trimis inicialais pasirašytas replikas istoriniams klausimais seką heparastai reikšmingas buvusio Sibiro tremtinio laiškas lietuviams išsivims — „Kam naudanga tyla?“. Pirmoje eilėje ji turėtų perskaityti ir gerai įsidėmėti keliautojai. „Politikos ABC praveru žinoti kiekvienam lietuviui. Apsilankę Lietuvoje, kai kurie mūsų išeiviai stebina mus savo politiniu neišprusimu. Jų manymu, per pokario dešimtmetį Lietuva pralėjo daug kraujo, sudėję daug beprasmiškų aukų. Todėl dabar reikia taupyti tautos jėgas, tyliai nešti okupacinį jungą,

neišprovokuoti pavergėjų naujoms represijoms. Tą patį siūlo mums ir čekistai... Su dideliu skausmu skaitome „Gimtąjame krašte“ ir kitur mūsų emigrantų pasisakymus, kuriuose išgiriamas išviršinys mūsų gyvenimas, jo blizgesys — mūrinės gyvenvietės, asfaltai ir dainų šventės bei koncertai. Tai yra tik fasadas. Bet kas už jo slepiasi? Giriant šį fasadą, nusilepiami varžai, kurie smaugia mūsų dvasią... Savo politinėmis rezoliucijomis ir kitais diplomatiniais gestais jūs daug padėjote savo tautai. Ateityje mes laukiame iš jūsų dar ryžingesnių veiksmų: mes norime, kad jūsų lūpomis kalbėtų mūsų kankiai ir aspiracijos, mūsų sielvartai

ir svajonės“ — baigia xxx pasirašęs buvęs Sibiro tremtinys.

Galop spausdinamas pareiškimas „Solidarizujamės su rusų disidentais!“, pasirašytas kolektyvinio vardu „Lietuvos katalikai“. Pareiškimas baigiamas tokiu raginimu: „Mes kviečiame viso pasaulio lietuvius ir geros valios žmones veiksmingai užstoti persekiojamus rusų disidentus, o ypač rūpintis, kad atgautų laisvę taurus lietuvių bičiulis — S. Kovaliovas“.

Numeris baigiamas žiniomis iš Lietuvos.

„AUSRA“, Nr. 2(42), 1976 m. vasario 16 d. 57 psl. (maš. šinr.)

Dr. J. Labutis

Tel. FR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIES IR GERKLES LIGOS
2538 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akusherija ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building). Tel. LU 5-6446
Pirma ligonius pagal susitarimą
Jei neatliepia, skambinti 374-8004.

DR. VL. BLAZYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Avenue
Val: pirm., antr., ir ketvirt., 6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštad., nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą
Ofis. tel. WA 5-2870
Rezid. tel. WAibrook 5-3048

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 6 v. popiet.
Antr., penktad. 1-5, treč. ir šeštad. tik susitarus.

DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. — GR 6-2400
Val: pagal susitarimą; pirm., ir ketv. 1-4 ir 7-9; antr., ir penkt. 10-4; šeštad. 10-3 val.

DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Rezid. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave. WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti: MI 2-0001.

DR. A. B. OLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akčių Ligos
3907 West 103rd Street
Valanda pagal susitarimą
Ofis. tel. — FR 8-2220

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKS
VAIKŲ LIGOS
2666 West 69rd Street
Pirm., antr., ketvirt., ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3944 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. JUCAS
DERMATOLOGIJA — CHIRURGIJA
1002 No. Western Avenue
5214 No. Western Avenue
Tel. atsakomas 12 valandų
488-4441 — 561-4605

Apimkite skelbtis dien. DRAUGE
on je plačiausiai skaitomas
tutvų dienraštis. GI skelbtimų
kai es visoms prielaimos

Istaigos ir buto tel. 652-1381
DR. FERD. VYT. KAUNAS
BENDROJI MEDICINA
1407 S. 49th Court, Cicero
Kasdien 10-12 ir 4-7
Šeštadienį treč. ir šešt.

Tel. ofiso ir buto: Olympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienį, šeštadienį ir 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REilano 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvius gydytojas)
3925 West 59th Street
Val: pirm., antr., ketvirt., ir penktad. nuo 12-4 val. popiet ir 6-8 val. vak. Šeštad., pagal susitarimą.
O trečiadieniais uždaryta

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KCDIKŲ IR VAIKŲ LIGOS SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 12 val. vak. ir 6-8 val. vak.
Ofis. tel. RE 7-1168; rezid. 239-2919

Ofis. tel. RE 4-1818; Rezid. FR 6-9601
DR. J. MESKAPSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val: pirm., antr., ketvirt., ir penktad. 3 iki 7 v. p. d. Tik susitarus

OPTICAL STUDIO
VIOLETA KAROSAITĖ
7051 So. Washburn, tel. 778-0704
Pritaikomi akiniai pagal gydytojo receptus.
Didelis akinų rėmų pasirinkimas
Val: pirm., antr., penkt. 10-5:30
Ketv. 1-3 v. vak. ir 10-4 v. p. d.
Trečiadieniais uždaryta.

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofis.:
111 NO. WARREN AVE.
4200 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą.

DR. FRANK PLECKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinus ir „Contact lenses“
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLĖS IR PROSTATŲ CHIRURGIJA
2636 W. 63rd Street
Val. antr., nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofis. tel. 776-2886, rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas 4235 W. 63rd Street
Ofis. tel. RE 5-4410.
Residencijos telef. GR 6-0617
Val: pirm., antr., ketv. ir penktad. nuo 1 iki 3 val. popiet.

Ofis. tel. HE 4-2123, namų GI 8-6196
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val: pirm., antr., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — 18 anksto susitarus.

Tel. ofiso FR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandose: 1-6 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą.

Ofis. tel. 586-3166; namų 636-4550
DR. PETRAS ŽILIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6284 S. Narragansett Ave.
Val. pirm., antr., ketv. ir penkt. 2-7
Šeštadieniais pagal susitarimą

Perskaityt "Draugą", duokite jį kitiems.

Septynios dešimtys metų Jurgio Jankaus gyvenimo kelyje

Kai kas sako, kad rašytojai esą svarbiausi tautos mokytojai. Literatūra, kai kas galvoja, yra pačios tautos gyvenimo veidrodys, kuriame žmonės save pačius gali geriau pažinti. Bet ar pati tauta pakankamai pažįsta savo rašytojus — tai jau kitas klausimas. Ir pažinimas pažinimui nelygus: kai kurie rašytojai lieka žinomi tik savo kūriniais, o jų pačių gyvenimas nutrupa tautos atmintyje. Kiti gi rašytojai išbrėžia tautos atmintyje ir kaip rašytojai ir kaip žmonės.

Jurgis Jankus jau daugiau kaip 50 metų žinomas savo raštais: nuo 1923 metų pradžios rodėsi periodinėje spaudoje rodytis novelėmis, nuo 1938 metais išėjusiais romanais „Egzaminai“ ir „Be krantų“ ligi paskutinio jo prozos rinkinio „Užkandis“, pasirodžiusio 1973 metais.

Bet mūsų mieste, Rochesteryje, kuriame Jankai gyvena jau ilgiau negu ketvirtis šimtmečio, Jurgis Jankus yra žinomas ir kaip rašytojas ir kaip žmogus. Čia jo darbai ir jo įmintos pėdos yra giliai įsipažinę visur: bendruomenėje, parapijoje — visose tose srityse, kur kas nors daroma, organizuojama, rengiama...

Mat, Jankus niekuomet nieko iš savo bendrijos narių nereikalaujo ir neprae, o jis pats visiems gausiai davė: visur ejo ir dirbo, ir dalyvavo. Jeigu jo kūriniuose kai kas įžiūri tam tikros iš pasalų tykojančios baimės jausmą, tai jo gyvenimas mūsųose yra jaudrus, nuotaikingas, pozityvus ir ištisai optimistiškas. Man atrodo, kad tai ir yra labai įdomus Jankaus kūrybos ir gyvenimo „skirtumas“: kiek savo romanuose, novelėse, apsakymuose, dramose galima jausti, kad jo kūrinių veikėjams lyg ir graso kokios nežinomos, neaiškios jėgos, tiek tokių „neaiškių jėgų“ niekad nepastebėsi Jurgio Jankaus gyvenime mūsų tarpe. Savo gyvenimu jis veža šviesaus, verdančio pasaulio siulą.

Nežiūrint keliolikos metų įtempto darbo dirbtuvėje, nežiūrint sunkių smūgių, Jurgis Jankus išliko gyvenime skaidrus ir niekuomet niekam anei puse lūpų nėra aikelejos. O jeigu kada ir užsimindavo ką nors, tai taip švelniai, ir su atlidžiu humoru.

O šio mėnesio 27 dieną Jurgis Jankus jau baigs septynias dešimtis. Tai ilgakas gabalas — nuo Kėdainių žemių ligi didžiųjų Šiaurės Amerikos ežerų pakrančių. Pakeliui pervažiuota — su ilgesniais ir trumpesniais stabtelėjimais — daug stočių: mokytojų seminarija, mokykla, Kauno jaunimo teatras, tremties stovyklos britų zonoje, o nuo 1950 metų — kaip tik čia, prie didžiųjų ežerų. Užaugino Jankai keturis sūnus, iš kurių vienas jau išsisijo plačiojoje Amerikos žemėje.

Per tuos metus metelius Jankus davė mums romanus „Egzaminai“, „Be krantų“, „Paklydę paukščiai“, „Namas geroj gatvėj“, novelių ir apsakymų rinkinius „Naktis ant morų“, „Pirmasis rūpestis“, „Užkandis“, pasaką „Po raganos kirviu“, nuotykių apsaką „Senas kareivis Matutis“, dramą „Peilio asmenimis“. Daug kas iš jo raštų pakeliui žuvo, kiti dar spaudos lanko neišvydo, tarp jų ir drama „Audronė“, statyta jau Kauno Jaunimo teatre ir kitur. O kiek novelių, apsakymų, ištraukų iš romanų išbarstyta per visus tuos metus metelius periodinėje spaudoje — kas ir sukaityti! O kas dabar dar stelpiasi rašytojo rašomojo stalo stalčiuose — labai retas kas nuvokia, nes rašytojas retai kam tai pasako. Tik žinome, kad rašo ir rašo, ypač dabar, kai ir žmona ištikimai perrašinėti padeda. O

ANTANAS KLIMAS

kiek laiškų iš Rochesterio ir šiame pačiame „Draugo“ kultūriniam priede.

Kelios Jankaus novelės buvo išverstos į kitas kalbas. Iš jų ypač prisimintina „Velnio bala“ (išspausdinta rinkinyje „Pirmasis rūpestis“), kuri pasirodė net keliomis Vakarų Europos kalbomis, o vokiečių kalba išleista net gražiu, atskiru leidiniu. Pagal ją ir filmas buvo pagamintas. Vien „Lituanus“ žurnale paskelbta kelių Jankaus novelių vertimai.

Jau pirmuosiuose savo raštuose Jankus atsigrėžė į žmogų, kaip pagrindinę problemą. Tiesa, pirmuosiuose dviejuose romanuose dar rasime kiek daugiau ir gamtos bei aplinkos vaizdavimo, bet vėliau Jankus sielojasi žmogaus vidiniu ir išvirsiniu gyvenimu — su visais jo vingiais, netikėtumais, sunkumais. Jis mūsų literatūron įvedė daug naujų motyvų, kurių kiti rašytojai tuomet dar nenorėjo ar gal net nedrįso liesti. Ir visur jo žmogus kenčia, juokauja, laimi ir pralaimi — bet lieka gyvas, tikras, nemeluotas.

Čia tik keliais stambiais ir šurkštokais bruožais suminėju Jankaus kūryboje dominuojančius motyvus. Jo įnašas mūsų literatūron yra didelis, nenuslopintas. Todėl — kiek teko girdėti — ir dabar Lietuvoje Jankus yra gaudytas gaudomas, jo kūrinių skaitomi, padauginėti įvairiais būdais. Taigi Jankui nereikėjo ir nereikia oficialiai „sugrįžti“ į Lietuvą, nes jis jos niekuomet — savo širdyje ir kūryboje — ir nebuvo palikęs.

Bet tegu juk pati ateitis surašys ir suregistruos Jurgio Jankaus dovį mūsų literatūrai. Mes gi čia norime paminėti ir kitus jo nuopelnus mūsųose, mūsų bendruomenėje, nes tokių rašytojų, kurie ne tik rašo, bet ir suranda dar laiko ir jėgų nuolat dalyvauti platesnėje ir vietinėje mūsų veikloje — labai reta. O Jurgis Jankas matys ir girdės visur — ir parapijoje, ir bažnyčioje, ir bendruomenėje, ir parodoje, ir visuose renginiuose. Juk tai jis dvi kadencijas ištikimai atpylė JAV LB taryboje, kurį laiką buvo ir JAV LB Garbės teismo narys. Nevengė ir nebijojo Jankus nei salio šlavimo, nei kitų „juodų darbų“.

LB vietinėje apylinkės valdyboje kurį metą ejo pačias nedėkingiausias pareigas — išdinkino, ir labai gerai jas ejo! Ir liuanistinėje mokykloje dėstė, dažnai įvairiomis progomis kalbėjo mūsų radijo programoje, paskaitas skaitė, Lietuvių fondo veikloje — nuo pačių pirmųjų „liesų“ dienų. Kada reikėdavo delegacijai pas burmistrą keliauti, joje, kada tiktai galėdavo, visuomet dalyvavo ir mielas rašytojas Jurgis Jankus, nors daugelio kitų, dažnai daug daugiau laiko turinčių, nė su medumi neprisirpašys...

O kas pirmasis sumanė ir pradėjo vykdyti individualių rašytojų literatūros vakarus Rochesteryje? Ir vėl Jurgis Jankus. Tik dėl to mes ir mūsų tolimame buvę matėme ir girdėjome visą eilę mūsų rašto žmonių: Aistį, Bradūną, Nagį, Vaičiulaitį, Landsbergį, Baroną, Almeną, Pūkelevičiūtę, Santvarą, Bogutaitę-Keblienę, N. Užabalienę (tegl man atleidi, dažnai daug daugiau laiko turinčių, nė su medumi neprisirpašys...) Iš kitų

Rašytojas Jurgis Jankus, kuriam š. m. liepos mėn. 27 d. sueina 70 metų
Nuotr. V. Mazelio

sričių: prof. St. Yla, dail. A. Tamošaitis, skulpt. P. Vaškis ir t. t. Teisybė, kartą ir ji pati prisipašė. Pamenu, tame jo vakare apie Jankaus kūrybą kalbėjo dr. K. Keblys, o pats Jankus skaitė keis savo kūrinius ir kalbėjo apie naujo savo raštų skaitytį, nes vis imanti pagunda daug kur keisti...

Taip iš tikrųjų ir buvo tą vakarą... Sveikiname įžengusį į aštuntąją stotį. Tebūna ateities stotys gražios ir ta pačia kūrybos dvasia spindinčios, kaip ligi šiol. O mes su smalsumu lauksime Jurgio Jankaus naujų raštų pasirodymo.

Įvairių skersvėjų perpūsta knyga

Vytautas Janavičius, NEVYKĖLIO UŽKANDIS. Apysaka. Apipavidalino ir išleido Henrikas Šalkauskas 1975 m. Sydney, Australija. Ilustravo Eva Kubos. Knyga 110 psl., kainos nepažymėta.

Malonu paimti į rankas Australijos lietuvių gražiai apipavidalintas knygas. Išimties nedaro ir praėjusiais metais išleisti Vytauto Janavičiaus „Nevykėlio užkandis“. Šia knyga dargi puošia išraiškos iliustracijos, kurias nupiešė ten garbėjanti lietuvių dailininkė Eva Kubos.

Es pradžių žvilgtelėjus į kelis knygos puslapius, pirmąsias išorines erotika, pagalvojau, jog knygoje aprašomas intymus seksas. Tačiau to nėra. Janavičiaus proza neiškrysta iš mums įprastų padaromų ypatybių. Autorius labai savitai pasakoja apie dviejų jaunu žmonių meilės istoriją, nukelia mus į gūdų vokiečių okupacijos metą Vilniuje, atkuria rūškaną, įtikinančią atmosferą. Gatvėse girdisi patruliuojančių vokiečių žingsniai. Žmonės kovoja už būvį, spekuliuoja ir prekėmis, ir mintimis. Linksminasi. Geria degtinė.

Pagrindinis knygos herojus Steponas, Vilniaus universiteto studentas, kalba į mus dienoraštinę išpažinties formą. Jis yra poetas, introvertas, kamuojamas kaltės, jau mokykloje kitų pajaukos psichiškai sužeistas. Neigdamas gyvenimo materialumą, Steponas „ilgisi knygos užrakintose tikrovės“. Nuolatinė savistaba ir aistra etikos problemoms sudaro jo apmąstymų lauką.

Idomus knygos sužetąs, be abejoj, savo dvasinėmis stygomis susisiekiama su mūsų amžiuje išpo-

PR. VISVYDAS

puliarejusiais vokiečių ar skandinavų „Bildungs“ romanais, kur jauni herojai pereina sudėtingą dvasinės auklybos tarpinį. Iš tokių autorių galima paminėti J. Jacobsoną ir Hermann Hesse. Kaip tik Hesses įtaka ir jaučia Janavičiaus apysakoje. Ir ten, ir čia herojus yra neapspręstas laikmečio vaikas, mėgstas intelektualizuoti, nuolat ieškąs gyvenimo prasmės rakto ir su moteriškas nesišiekęs taip, kaip elminiai tarzanai. „Nevykėlio“ Stepono sandūroje su žmonijos etika girdėti ir genialaus introspekcijos meistro Kierkegaardo abejonai, ir net dadaistiniai karo tikrovės apibūdinimai. Atsiskleidžia ir tradicinis simbolizmas, išreikštas net trimis legendomis. Žodžiu, tekstas grindžiamas stipria idealistine išmone. Tie dalykai pasaulyje ir dabar yra aktualūs. Stepono pobūdžio idealizmu, gal ne tiek sudvasintu bei vokišku, uoliai užsiima kai kurie herojai nūdienos Lietuvos prozoje: Lankaus, Mikelinio, Apučio raštuose.

Turiningas „Nevykėlio užkandis“ sužetąs būtiškai įtaigūs, jeigu kalbos ir tuo pačiu formos nesklaidumai nedarkytų pasakojimo eigos. O čia, deja, skaitytojas yra svaidomas nuo uolos ant uolos, anot Hoelderlino, „Wie Wasser von Klippe zu Klippe geworfen“.

Janavičius nėra naujos literatūros ir tikriausiai žino, kad tobuliausia forma toji, kuri nepastebima. Jis anksčiau yra pa-

rašęs neblogą knygą „Pakeliui į Atėnus“, nors ir toji nepasizymėjo kalbos lakumu. Janavičius nusituočia modernaus pasakojimo galimybių erdvėje, toje „nežabotų“ priemonių laisvėje. Bet kas iš tos laisvės, jeigu stilius neparemtas tvirtu kalbos mokėjimu. Stilijus gali būti sunkus, archaizmas, bet vis dėlto atitiktai vartojamos kalbos dvasia ir išlaikyti įgimtą ritmą.

Vien tik knygos įvadą skaitydamas, susidūręs su kalbos gruodžiu, imi netikėti rašytoju. Kažkas negerai ir tiek. Janavičius pasakoja, jog tuos užrašus yra gavęs iš nepažįstamo žmogaus. Vokietijoje, o tas savo ruožtu iš artimo draugo „nevykėlio“ Stepono. Jauti, kad tai tik pakulos, apmuturiuojančios tikrąjį autorį, tarsi visi lietuviai mokėtų vokiškai. Atseit, tegu tie užrašai priklauso kitam. Jei teksto kalba kai kur netikusi, kaltinkite „nevykėli“ Steponą, nes aš jo raštų „turinį, nieko nepakeičiu, atiduodu skaitytojui“. Panašų įžangų beletistiką yra tūkstančiai.

Būtų bergždžia atrinkinėti nevykusius sakinius ar net pastraipsius. Protarpiais knygoje yra ir sklandaus rašymo. Kalbos nevaišumas čia dažnai pasireiškia skyrybos ženklų nepaisymu, klaidingais linksniais, monotoniška sintaksės konstrukcija ir kartais tiesiog sudarkytais sakiniais, kur ankšta ir minčiai, ir vaizdui. Prie monotoniškos prisideda ir dūrių padalyvinės ar dalyvinės sakinio konstrukcijos. Būtent:

MARELĖS PASAULIS

Nijolė Suvaidaitė

XVII

*Kambarėlio palangėje,
moliniam rankų darbo puode,
augino Marelė gėlę:
mažytį daigelį,*

*naktia atsineštu Vilnelės vandenėliu laist,
rieškučiom surinktais vakarinės saulės spindulėliais
šildė,*

*negailėdama triūso,
negailėdama kantrybės,
negailėdama viltingų žodelių,
slaptai
augino Marelė
laisvės kelią.*

XVIII

*Senelio rankų raižinį,
mažytį medžio drožinį,
iš Utenos atvežusi į Kauną,
Marelė paslėpė
lininių audėklų skrymūtę.*

*Retkarčiais
vogčia,
ant kelių atsiklaupus,
atvožus sunkų skrynią dangtį,
neramiai pirštu lygindavo
Rūpintojėlio skruostuose
gilėjančias raukšles.*

XIX

*Mokos Marelė naują dievą garbinti,
mokos naujas giesmes giedoti,
svetima kalbele maldeles porinti,
naujo dievo darbų nesibodėti.*

*Laukia Marelė tikėjimo,
žinyčioj naujo dievo aukuro pelenus žarsto,
vystančius vainikus pienėliu, rasele garvina —*

*o tikėjimo
kaip nėr,
taip nėr.*

*Keistas Marelei josios pasaulis:
du dievukai,
dvi bažnyčios,
tik viena — be tikinčiųjų.*

XX

*Menka Marelė keliauninkė —
namisėda.
Savo darželio piktžolės ravi,
savo duonytės plutele kramtuoja,*

*tik kartą metuose
išsiruošia kelionėn:*

*ji veža sakvojažą,
pilną plunksnų,
Ikarus,
besiruošiantis skrydžiui
šaltos saulės saulės
apdegintais eparnais.*

XXI

*Ne
Marelė — ne pasakų bažtaninė vienuotė —
mikliom rankelėm laukėlius arė, akėjo,
liaunais piršteliais siūtelius verpė, audėklus audė,
nederlius,
sausrus,
liūtis
kentė ir gyveno.*

*Ne
Marelė — ne pasakų jaunūsiuša sesuo:
brolelių neturėdama,
neišėjo jaunųjų ieškoti,
o rado,
nesuligėjo brolelio,
o gavo,
kampininkės duonelės kramtė nenorėjo,
o krenta
ir laukia...*

ir malonumais užsiėmė žmonės.

Ir Stepono mylimoji Virginija negali ilgai pakelti idealistinės įtampos. Kaip mitologinė Ariadnė ieškotoja Tezeja išsikėlė į Bagchą, taip Virginija, atstūmusi Steponą, atsiremia į praktiško Kęstučio vyriškumą. Kitais žodžiais, ji pasirenka stangriąją esti-

kos pusę. Tragedija ir kyla dėl to, kad Steponas visa dvasia prišinasi šiam stangrumo dėsniui. Virginija vidaus gėlmėse irgi maištauja prieš grubumą. Proga pasitaikius, ji net išprovokuoja Kęstučio ginčą su vokiečių dezerteru. Kęstutis lieka demas-

(Naukėta į 4 pusl.)

Atsiliepimai apie Solženiciną

„Leniną Zueriche“

Aleksandras Solženicinas yra pasiskyręs sau didžiulį uždavinį — grožinės literatūros rėmuose atkurti sovietų suklustojus Rusijos istoriją. Todėl jis dabar važinėja po Ameriką ir lanko svarbiuosius istorinius archyvus. Yale universitete jis neseniai praleidė visą dieną su poetu Aleksiu Rannitu, kuris jį apvietė Estijos, Lietuvos ir Latvijos problemų srityje.

Iki šiol pasirodę Solženicino istoriniai romanai, „1914-ųjų rugpjūtis“ ir „Leninas Zueriche“, teikia viltį, kad jo ambicingasis tikslas bus pasiektas. Štai kaip apie pastarąjį atsiliepė anglų ir amerikiečių kritikai.

Simon Karlinsky, slavų literatūros profesorius Berkeley universitete, primena, kad „Leninas Zueriche“ yra sudėstytas iš įvairių skyrelių: vieno, išleisto romane „1914-ųjų rugpjūtis“ ir keleto iš kitų dviejų, dar neišspausdintų, romanų apie pirmojo pasaulinio karo laikmetį. Savaitinėje The New York Times knyga apžvalgoje, Karlinsky taip aiškina „Lenino Zueriche“ gimimą. Solženicinas buvo nustebintas, kaip klaidingai Vakaruose suprantama spalio revoliucija ir leninizmo prasmė. Todėl, užuot laukęs, kol užbaigs antrąjį ir trečiąjį savo istorinės tematikos tomas, jisai nusprendė beilotant Vakarams pateikti savąjį Lenino portretą.

Organiskos valstybės kūryba

(Atkelta iš 2 pusl.)

spresti visų kitų gyvenimą. Čia prisimena žemaičio ūkininko jauno agronomo paskaitos analizę: „Agronomas daug žina, ali nieka naimana“. Išmintis dažnai nematuoja nei mokslo laipsniais, nei kultūrinio lygio. Kadangi lietuviuose išmintis visada buvo autoritetu pagrindu, kultūrininkų savos kompetencijos definicijos įvedimas į valstybės tvarką atrodo vis dėlto savanaudiskas.

Toks kultūrininkų savęs ir savų interesų iškelimas aukščiau kitų lietuvių reikalavimų valstybėje dirbtinai formuotų kultūrininkų elitą. Užsitarnautas tautos kultūrinis elitas pasidaro jos pažiba, bet dirbtinai iškeltas ir išlaikomas bet koks elitas — kariškis, politikas ar kultūrininkas — vergus ar ras vietos lietuviuose. Lietuviai visada nuosirdžiai rėmė savo kultūrininkų siekimus kultūros srityje, rėmė ir visos tautos pastangas dvasioje tobulėti, bet tikriausiai atmetę vienokias ar kitokias kultūrininkų elitizmo idėjas.

Tikėjime, kad mūsų kultūrininkai turi ir turės nesavanaudiškų pasiūlymų, priimtinių daugumai lietuvių, ypač kultūrinės autonomijos srityje. Įvykiai po II-jo pasaulinio karo Vakarų Europoje ir Amerikoje parodė, kad mažai varžoma socialinė — ekonominė sritis, nors ir tvarkytina ne vienu atveju, sukurė aukšto pragyvenimo lygį didžiajai gyventojų daugumai. Kitaip yra su sąžinės laisvei paliktomis viešojo ir privataus gyvenimo sritimis. Vakarų Pasaulis čia yra pasimetęs, ir kultūrininkų pasiūlymai toje srityje yra laukiami. Reikėtų ieškoti ir rasti, kaip demokratiniame valstybėje sukelti laisvą piliečių siekimą gerio, tiesos, aukštos moralės, atsakomybės ir artimo meilės. Ypač katalikams turėtų rūpėti klausimas, kaip pažadinti krašto gyventojų dvasinį dvasinimą, o ne daiktinąs gėrybes. Bet tai gali įvykti, kai individai laisvai, o ne valstybės biurokratų kontroliuojami, savo daiktiniame ir dvasiniame gyvenime pasirinktą krikščionišką kelią.

Aleksandras Solženicinas

„Ir vis dėl to“, rašo Karlinsky, „ši knyga nėra nei karikatūra, nei politinis pamfletas. Solženicinas Leninas yra nuodugnai išstudijuotas. Aš perskaičiau keletą tomų Lenino laiškų iš to laikmečio ir galiu paliudyti kokių kruopštumų Solženicinas atkūrė Lenino kalbą ir mąstysenos struktūrą. Be abejo, atsiranda nesusitarimų dėl paskirų interpretacijos taškų, bet apamai Solženicinas rūpestingiau ir kruopščiau elgėsi su istoriniais faktais, negu, pavyzdžiui, Tolstojus, kurdamas savąjį Napoleono portretą... Tarybinių šventųjų gyvenimų mastu, šis Lenino portretas yra skandalas ir šventvagystė, tačiau visa romano pagrindinioji medžiaga yra paimta iš dokumentų, kurie yra plačiai prieinami Tarybų Sąjungoje ir yra įtraukti į Lenino Raštų akademine laidą“.

Su Tolstojumi Solženiciną lygina ir anglų vertėjas bei kritikas Michael Scammell, Londono „Times“ literatūriniam priede. „Solženicino požiūris į istoriją yra labai skirtingas nuo Tolstojaus“, rašo jis. „Solženicinas netiki ir bevedžiū, neasmeniškų jėgų potvynį ir atocūgi, kurio paskiras asmuo negali paveikti ar pakeisti. Tasai Tolstojaus požiūris į istoriją pasirodė esąs labai giminingas Leninui ir kitiems marksistams. Solženicinas gi daugiausia reikšmės ir skiria asmeniui. Ir todėl jo dėmesys patraukia ne abstrakčios jėgos, bet tie, kurie tas jėgas pažadina, išjudina, bei jų instrumentai.“

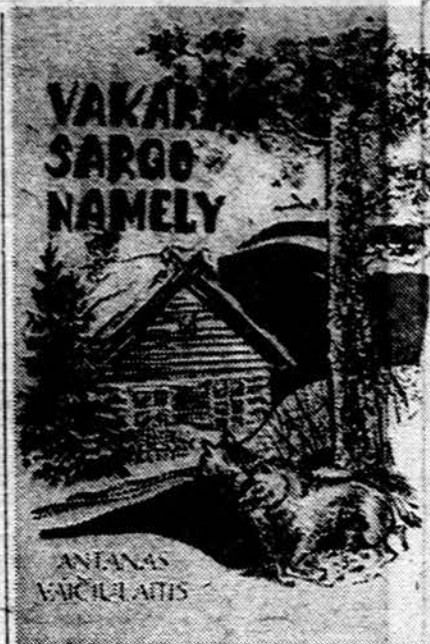
„Didelis rašytojas“, tęsia Scammell, „yra nepripažintas įstatymdavy, tautos mitų ir vizijų sergėtojas. Leninas fiziškai užkariavo Rusiją, sudarė vyriausybę ir sukūrė mitą, kuris daugiau kaip 50 metų išsilaikė beveik nepakeistas. Dabar Solženicinas šį mitą atakuoja visu frontu. Jis mėgina apvaldyti ir perimti istorinį Lenina, išsiverbtį jo vidun ir paversti jį savo būtybe, perkurti jį pagal naują įvaizdį — ar, tiksliau išsireikšiant, kadangi jis mano, kad Lenino asmenybė jau buvo melagingai perkurta, jįsai stengiasi tą Lenino įvaizdį priartinti prie teisybės. Ir jei jam tai pavyks, jis gali ilgai gauti nuverstį vyriausybės ir pakeisti istorijos kryptį — kaip kadaise padarė Leninas“, tvirtina Scammell.

„Kai aš prieš porą metų mačiau su Solženicinu Zueriche“, savitiraštėje „The New Republic“ rašo istorikas ir kritikas Robert Conquest, „jis man pasakojo, jog rašęs romaną apie Lenino vienasnagį tame pačiame mieste. Kaip keista, paminėjau aš, jam, kad ratas užsisklendė — kad po 60-ties metų toje pačioje vietoje atsiranda žmogus — simbolis, kurio raštai ir veikla rusų dvasia atmeta visa tai, ką Leninas buvo pažadinęs. Solženicinas atsakė, kad kai prieš keletą metų jisai ėmėsi šios lenininės temos, jam visai neatėjo į galvą, kad bet kada savo gyvenime jisai atsirastų Zueriche.“

Nauji leidiniai

• **Antanas Vaičiulaitis, VAKARAS SARGO NAMELY.** Ilustravo Ada Šarkuvienė. Išeido Jonas Karvelis 1976 metais Chicagoje. Spaudė Mykolas Morikūno spaustuvių, 6051 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. 60636. Knyga 168 psl., kaina 4 dol., gaunama ir „Drauge“.

Tai klasikinio grožio aštuoniolikos apsakymų rinkinys. Juose vaizduojamos ugtelėjusių vaikų ir jaunimėlio dienos dar nepriklausomos Lietuvos ir pasakišką pasaulio aplinkoje. Nors knyga apie jaunimą ir jaunimui, tačiau kaip grožinės kūrybos lobis, bus mieliai skaitoma visų, kuriems lietuvių kalbos turtingumas, vaizduojamų įvykių realusis ir poetiškas grožis bei stilistinių įvaizdžių subtili atranka dar ši ta reikiama. Kaip žinome, „Vakaras sargo namey“ buvo pirmoji rašytojo Antano Vaičiulaitio knyga, išleista 1932 m. Kaune. Tačiau dabar Chicagoje pasirodžiusi knyga yra papildyta gera dalimi visai naujų apsakymų. Tai ir anksčiau „Vakaras sargo namey“ skaitysiems ir visai jo neskaitysiems bus lygiai didelis malonumas su knyga pabuvoti. Tiek jaunesni, tiek vyresni skaitytojai jos puslapių žavesys lygiai prakalbins ir patrauks.

ir įvykių: dr. Antano Starkaus, vysk. Kazimiero Paltaroko, Prano Naujokačio (duodamas su juo pasikalbėjimas), Lietuvos bažnytinės provincijos 50 metų sukaktis, socialinių enciklikų sukaktys, 100 metų nuo Konrado Adenauerio gimimo. Keletas puslapių skirta veiklos kronikai: pavadintai „Krikščioniškosios demokratijos kelyje“. Knygų apžvalgoje dr. P. Mačiulis kritiškai vertina Leono Sabaliūno knyga „Lithuania in crisis“. Baigminiam leidėjui žodyje primenama, kad šiemet sukanka 80 metų kai Prūsiose išėjo pirmasis „Tėvynės Sargas“ numeris.

• **„Draugo“** platinamų knygų KATALOGAS. Šiomis dienomis išleistas katalogas yra 148 psl. Tai labai parankus leidinis kiekvienam knygos bičiuliui. Katalogą turėdamas namuose, gali lengvai pasirinkti savo norimas knygas, o paskui, „Draugui“ užėjęs, nusipirkti. Ne Chicagoje gyvenantieji, gali pagal „Katalogą“ lengvai jas paštu užsisakyti. Visos tos detalės trumpai paaiškinamos „Katalogo“ įvade — „Zodyje skaitytojai“.

„Draugo“ lietuviškųjų knygų platinimo centras yra tuo patogu, kad jame galima rasti beveik visas laisvajame pasaulyje išleidžiamas lietuviškas knygas, o taipgi ir nemažai plokštelių. Katalogas labai parankiai suskirstytas pagal sritis ir autorius. Štai jo turinys: Religinė literatūra, Norvegos, Maldaknygės, Sv. Raštas, Istorija, filosofija, biografijos, prisiminimai, kelionės, ir kt., Romanas, novelės, apysakos, Poezija, Scenos veikalai, Jaunimo literatūra, Vadovėliai ir žodynai, Gaidos ir dainorėliai, Plokštelės, Books in English, Latviešu Gramatas, Deutsche Buecher, Knygos pagal autorius.

Paprašius ir davus savo adresą, Katalogas pasiunčiamas nemokamai, taipgi jį galima nemokamai gauti, užėjus asmeniškai į „Draugą“, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.

• **PASALIO LIETUVIS.** 1976 m. birželio mėn. Nr. 24-87. Leidiny Bendruomenės mūšiai ir gyvenimui. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba. Redaguoja redakcinė kolegija: Stasys Džiugas ir Pranas Razminas. Administracijos adresas: 7240 S. Mozart St., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata 3 dol.

• **ETHNIC IDENTITY.** Cultural Continuities and Change. Edited by George de Vos and Romanucci-Ross. Mayfield Publishing Company, 285 Hamilton Ave., California 94301. Copyright 1975 by Wennwer-Gren Foundation for Anthropological Research. Library of Congress Catalog Card Number: 73-93341. International Standard Book Number: 0-87484-298-0.

Tai didelio formato, 394 psl. leidiny, liudijantis gyvą domėjimąsi etninėmis studijomis Amerikoje. Tarp įvairius pasaulio kampus liečiančių studijų mums lietuviams šioje knygoje krinta akin Lietuvoje gimusio ir augusio lenkų poeto ir eseisto Czeslaw Miloszo straipsnis. Kaip žinome, rašytojas prieš kurį laiką pasitraukė iš komunistinės Lenkijos kultūr-diplomatinės tarnybos ir pasiliko Vakaruose. Šiuo metu profesoriauja valstybiniame Kalifornijos universitete, Berkeley. Lietuvai ir lietuviams ne viename savo rašte Cz. Milosz yra parodęs bičiuliškos šilumos ir objektyvumo.

Šioje kolektyvinėje etninių studijų knygoje yra spausdinamas jo straipsnis, pavadintas „Vilnius, Lithuania: An Ethnic Agglomerate“. Czeslaw Milosz čia duoda įdomų Vilniaus miesto istorinį piūvį, kaip vietovės, kurioje nuo amžių gyveno ir santykiavo kelios tautybės. Pasekama Vilniaus miesto šimtmečių bendroji sliktis ir plačiau žvelgiama į kiekvieną Vilniaus miesto etninę grupę. Senieji istorijos faktai ir kiekvienos grupės etninis aptarimas pakankamai objektyvus, nesutikti galima būtų tik dėl vienos kitos detalės.

Vis dėlto tenka apgailestauti, kad autoriui pritrūko drąsos kalbėti atvirai, liečiant netolimą praėjį ir dabartinę Vilniaus miesto

tikrovę. Kai reikia autoriui pasakyti, kad Vilnius 1920 metais buvo karinė jėga atplėstas nuo Lietuvos (taip faktą aptaria pasaulinė enciklopedijos ir istorikų), Milosz tepasako tik tiek, ginkluoto susikirtimo faktą ir datą visai apeidamas: After World War I the region around Vilno leaned towards Independent Poland, and for a short time was a separate political entity, loosely bound to Poland, leaving in history a not very important but interesting trace in the form of postage stamps, a rarity today“. Kalbą čia apie pašto ženklus laikome tik diplomatinio išsiskirimo, kai reikia pasakyti krivinę tiesą. Tos pačios rūšies „gudravimas“ jaučiamas, kalbant apie Vilniaus miesto tautybių kiekybę. Autorius nepamirš paminėti, kad dvidešimtojo amžiaus pradžioje ir tarpkario lenkų okupacijos metais jo akimis Vilniuje lietuvių tebuvo beveik tik būrelis moterėlių, susispietusių apie Šv. Mikalojaus bažnytelę, bet pamirš šiandieninį Vilnių su didžiausia lietuviškąja etnine jo gyventojų dalimi, su lietuviškąja inteligentija, su lietuviškuoju universitetu. Kai to autorius nepasako, klaidina skaitytoją, palikdamas jam įspūdį, kad Vilnius liko nepasikeitęs. Žodžiu, autorius, priėjęs dabartį, užsimerkė, kad nematytų šių dienų lietuviškąjį Vilnių. Neblogai regztas straipsnis išėjo be pabaigos.

• **LAISKAI LIETUVIAMS.** 1976 m. birželio mėn. Nr. 6. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, SJ. Administruoja A. Likanderienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata 6 dol.

Įvairių skersvėjų perpūsta knyga

(Atkelta iš 3 pusl.)

kuotas: lemtingu momentu neparodo tikros tvirtybės. Pasielgia ne taip, kaip Virginija norėtų. Kestutis krenta nuo dezertyro kulčių. Tuo ir baigiasi Virginijos maištas prieš Kestučio valią. Ji neatgauna Stepono, nes šis, jau per toli nužengęs šventumo linkme, nepajėgia mylėti žemišką moterį, nei ju valdyti. O moteris nori būti valdomos.

Kas lieka tokiame herojui? Steponas suabejoja savo ligšioline egzistencija, sudaryta iš simbolių ir idėjų. Jis trokšta tikrovės: „Noriu įsigyti kūną, kraują ir mirtį“. „Ar aš ne rakštis sveikame organizme?“. Jam dvasingumas tapo našta. Suprantama, tik laikinai. Ratas sukasi, ir vėl švyteli suskaldyto „nevykėlio“ idealistinė pusė. Išgirdęs draugo Broniaus pragmatiskus priekaištus („tu nenorėjai matyti pasaulio tokio, koks jis yra“), Steponas pajunta savo nekaltumą. Ir lieka žmonių laimės besilgis vienuolis.

Baigminė Stepono minčių kaita vyksta per staigiai, maždaug viename puslapyje. Atrodo, kad autorius tik žaidžia knygiskomis idėjomis, tik žongliruoja šiuolaikinėje literatūroje mėgiama dvasiniais postikiais. Aišku, prieštaravimai kamuoja modernų žmogų, neturintį patvarios tikėjimo atsparos. Bet ar jam vienu metu norisi ir džiaugtis, ir kentėti, ir mirti, ir gyventi, labai abejoju.

Tokia samaitimi ir baigiasi „Nevykėlio užrašai“, tematiškai įdomi knyga, nes perpūsta įvairių etninių skersvėjų. Atidžiai perdirbus jos kalbinę sąrangą, ji autoriui atnešų pelnytus laurus.

Chicago Savings Offers You A Choice Of These Beautiful

COLOR TV SETS

WHILE YOU EARN 6 1/2% to 7 3/4% PER ANNUM

FOUR SPECIAL ACCOUNT

17" Diagonal COLOR

With \$1,500

You can have this 17" RCA XL-100 COLOR TV... and your money grows to \$1,897 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,283.08 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,558.88 in 2 1/2 years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,891.09 in 1 1/2 years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$21,024.81 in 1 year.

19" Diagonal COLOR

Remote-Control

With \$1,500

You can have this 19" RCA XL-100 COLOR TV... with Remote Control... and your money grows to \$1,895.54 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,122.23 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,408.98 in 2 1/2 years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,551.99 in 1 1/2 years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$20,890.22 in 1 year.

MES KALBAME LIETUVISKAI

Enjoy Your TV NOW PLUS

EARN INTEREST

*Funds must remain in this special account for term of certificate. From your deposit, we deduct the cost of the item, but the balance you earn pays for it, plus gives you an additional gain of 6 1/2% to 7 3/4% on your full deposit. Federal regulations require substantial interest penalty for early withdrawal.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

DES PLAINES OFFICE:
1065 OAKTON STREET
DES PLAINES, ILLINOIS 60018
TELEPHONE: 287-0750

MAIN OFFICE: 6245 SOUTH WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60636 TELEPHONE: 476-7575

ALSO OFFICE:
304 WEST NORTH AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60610
TELEPHONE: 480-3113

Filmų kūrėjas iš Semeniskių

Paryžiaus "Le Monde" apie Joną Meką

Louis Marcorrelles, įtakingojo Paryžiaus dienraščio "Le Monde" bendradarbis, neseniai išspausdino kelis straipsnius, kuriuose apžvelgiamas Amerikos filmų gyvenimas. Savo pirmoje apžvalgoje, išspausdintoje gegužės 27, jis plačiai aprašė New Yorko gyvenančio Jono Meko filminę kūrybą. Štai to straipsnio vedamosios mintys.

Per penkiolika metų Jonas Mekas pasidarė savo rūšies mitu visiems, kas kiną vertina ne pagal Paryžiaus ar Hollywoodo madas. Pradžioje jis buvo užsimojęs praeiti vad. "laisvojo kino" srovę, sukurta anglo Lindsay Andersono ir prancūzo Francois Truffaut, tačiau netrukus J. Mekas pats vienas pradėjo naują Amerikos kino filmų kryptį, kartais vadinamą "pogrindine", kartais eksperimentine. Šiandien jo laimėjimai, pasak L. Marcorrelles, jau įvertinti. Jonas Mekas kuria toliau.

Paryžiaus dienraščio bendradarbis aplankė jį New Yorke, pamatė jo dienoraštinio pobūdžio filmą "Lost, lost, lost". Čia vaizduojami paties autoriaus ir jo brolio Adolfo meniniai išgyvenimai naujame pasaulyje tarp 1949 ir 1963 metų. Vos įkėlęs koją Amerikon, Jonas Mekas pirmąsias išsijojo filminį aparatą ir pradėjo diena iš dienos filmuoti amerikiečių tikrovę, kaip ji atrodo jam, naujam ateiiviai, paskendusiame lietuviškojo geto vienatvėje. Jį supančios aplinkos lietuvių išsivienijimą "Le Monde" repertoris, pasiremdamas paties Meko pasakojimu, taip apibūdina: jie čia atvyko tuojau po karo, kaip DP — perkeltieji asmenys. Jie vis dar išlaiko tas pačias organizacijas, kurios matomos filme, kovai už laisvą Lietuvą. "Tai, kas vadinama "perkeltuoju asmeniu", yra naujausias kultūros gaminytis, kurį norėčiau vieną dieną aprašyti, panagrinėti" — sako J. Mekas ir tęsia: "Mes visi svajojome sugrįžti į savo kilmės kraštą, manėme, kad reikalai susitvarkys, kad mažieji kraštai, tarsi ir Lietuva, atgaus savo nepriklausomybę... Ateiviai iš didžiųjų kraštų paprastai neturi sunkumų pasidaryti amerikiečiais. Pavyzdžiui, italai: jie žino, kad ir be jų Italijoje dar liko daug žmonių. Tuo tarpu mažų ir pavojuje atsidūrusių tautų emigrantai žino, kad negalima nė vieno žmogaus prarasti, todėl jie visą laiką gyvena rūpesčiu".

"Aš esu į tai gerai įsisąmoninęs" — sako Jonas Mekas. "Atsisakau pasidaryti amerikiečiu... Čia gyvenu, čia dirbu, čia užsimu tam tikra veikla, kuri kitur man būtų neleidžiama. Bet tai nereiškia, kad čia praleisiu visą savo gyvenimą: esu Amerikos pilietis, tai viskas. Viena mano dalis visuomet pasiliks Lietuvoje".

Paryžiaus dienraščio bendradarbis toliau pasakoja, kad 1971 m. broliams Mekams buvo lėsta aplankyti gimtąjį kraštą po 25 metų jo nemačius. Iš tos kelionės gimė filmas. Anot L. Marcorrelles, vienintelis tokios rūšies kūrinytis kino filmų istorijoje, nes jame susijungia filminis dienoraštis su amerikiečių avangardo formuliniais ieškojimais. Meko įspūdžių filmas iš kelionės Lietuvoje, parodytas Amerikoje, taip smarkiai paveikė jau

nuosius amerikiečių filmuotojus, ypač universitetuose, kad jie mėlai ima kamerą, kaip plunksną, neištyrinėtiems savo vaikystės ir šeimos pasauliams aprašyti.

"Mano kelionė 1971 m. patvirtino" — sako Jonas Mekas — "kad Lietuva negali būti išbraukta iš žemėlapių, nes tenyksiškai žmonės tvirtai. Jiems didžiausią rūpestį sudaro ne komunizmas, bet rusiškoji respublika, kuri kartais sukelia grėsmę kitoms respublikoms: verčia kalbėti rusiškai, mėgina įvesti savo raidyną. Todėl šios respublikos smarkiai pabrėžia savo tautines kultūras. Maskva retai pasiūnčia kitų respublikų muzikines grupes, pavyzdžiui, į New Yorką; nepadedą čia joms, nenori, kad jas pažintų užsienis. Gruzina, lietuviai, latviai, estai — jie visi priversti prasimušti savomis jėgomis, bet savo respublikų viduje mėgina sulaukyti didįjį kaimynų rusų".

Prisiminęs savo pirmuosius bandomuosius filmavimo mėginimus, Jonas Mekas pasakoja, jog tik vėliau jam pačiam paaiškėjo, kad jo vaizduojamame New Yorke daug sniego ir medžių, nors pats New Yorkas nėra nei sniegas, nei medžiai". Aš kuriau fiktyvų New Yorką" — sako J. Mekas — "kuris labiau atitiko vaikystėje regėtus medžius ir sniegą, negu tikrąjį New Yorką. Lietuva mane padarė tokį, koks esu; ji atsiliepia kiekviename mano sukamame vaizde; ji stovi už manęs 99 proc.".

Tokiais Jono Meko žodžiais baigiasi "Le Monde" apžvalgininko Louis Marcorrelles platus pasakojimas apie Amerikos filmų mense iškilias besireiškiančią kūrėją iš Semeniskių. J. L.

Jonas Mekas

Birutė Pūkelevičiūtė

Nuotr. V. Noreikos

Kultūrinė kronika

Birutė Pūkelevičiūtė laimėjo dramos konkursą

Los Angeles Lietuvių dramos sambūrio skelbtasis dramos konkursas jau pasibaigė finaliniu jūry komisijos posėdžiu praėjusį šeštadienį, liepos 17 d. Dramos konkursas buvo prisiūsta 12 scenos veikalų. Vertinimo komisija buvo tokia: Vincė Jonuškaitė — Zauנית — pirmininkė, Dalila Mackialienė — sekretorė, nariai: Alė Rūta — Arbiene, Viltis Jatulienė ir Irena Tamošaitienė.

Konkursą laimėjo Birutė Pūkelevičiūtės drama "Palikimas". Veikalo pobūdis ir tema labai šiuolaikiniai. Dramoje viskas sukasi apie vienos šeimos turto pasidalinimą čia pat Amerikoje. Laimėdama ši dramos konkursą, Birutė Pūkelevičiūtė laimėjo 1000 dolerių.

Konkurso mėcenatai yra: Gasparas Kazlauskas, Vincas ir Ema Dovydaičiai, Birutė ir Povilas Gyliai (Olimpia, Wash.). Antroji 500 dol. premija nepaskirta, neradus premijuotino veikalo.

JONAS JURASAS REŽISUOJA AMALRIKO VEIKALĄ STANFORDE

Jaukus Connecticut pajūrio miestas Stanfird vasaros sezonu tampa labai patrauklia teatralų atrakcija. Pastaraisiais metais jis pasidarė Naujosios Anglijos magnetu, traukiančiu visus, o ypač čia pat pašonėje esantį New Yorką i Stanfordo vasaros laikotarpio teatro festivalius. Šios vasaros sezonas mums lietuviams yra dar idomnis, nes rugpjūčio 3 d. čia įvyks Amalriko dramos "East — West" premjerinis pastatymas, veikalą režisuojant Jonui Jurašui. "East — West" spektakliai vyks antradieniais, trečiadieniais, ketvirtadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais. Paskutinis spektaklis bus rugpjūčio 14 d. Viso — 10 spektaklių.

ISLEIDZIAMAS ICCHOKO MERO ROMANAS

S. m. rugpjūčio mėn. gale "Ateities" leidykla išleids Izraelyje gyvenančio lietuvių rašytojo Ichoko Mero romaną "Striptizas", arba Paryžius — Roma — Paryžius".

Kritikai susipažinę su rankraščiu, teigia, kad tai neeilinis romanas, toks, kokio iki šiol lietuvių literatūroje dar nebuvo. Romane, parašytame moderniu, bet puikiai lietuvių kalbą išiekančiu stiliumi, autorius iškelia žmogaus pastangas su viltimi pažvelgti i amžinybę.

Ichokas Meras, šešių knygų autorius, iki 1972 m. gyveno Lietuvoje ir ten buvo pripažintas kaip iškilus beletristas. Jo veikalų yra išversta i dešimtį svetimų kalbų nežiūrint to, išvykus jam i Izraelį, jo vardas Vilniaus lito

ratūrinuose svarstymuose jau ne befigūruoja...

Su "Striptizu" I. Meras įsijungia i išsivijos literatūrinį gyvenimą. Nuo šių metų jis jau priklauso lietuvių rašytojų draugijai išsivijoje.

Pakilus spaustuvės kainoms, "Striptizas" išleistas ribotu tiražu. Romane bus galima užsisakyti pas spaudos platintojus, arba kreipiantis tieiog i "Ateities" leidyklą (17689 Goldwin Dr., Southfield, Mich. 48075).

SUKAKTUVINIS "KARYS"

Išėjo padidintas 1976 metų birželio — liepos mėnesio žurnalo "Kario" numeris, pagerbiant Jungtinių Amerikos Valstybių dušimtajį gimtadienį. Tai bus bene vienintelis mūsų periodinis žurnalas lig šiol tai padaręs.

"Karys" šioje laisvųjų žemėje nevaržomas tarpo, stiprėjo ir augo. Šiame padidintame birželio — liepos numeryje randame dr. S. A. Baškio, dr. Kosto R. Jurgėlos, Algirdo Budreckio, gen. kons. A. Simučio ir kitų straipsnius, iškeliančius lietuvių įnašą J. A. V.

Visi tie nuotaikingi straipsniai kūrinyje lietuvių itaigoja nepamiršti anų svietėjų ir kovotojų už laisvę, lygįbę ir demokratiją. Šių dienų mūsų žūbtinėje kovoje už Lietuvos laisvę tai vis dar neatšios ginklas.

"Karys", kuriam rūpi ne tik praeitis ir istorija, bet pirmoji eilė kovą už mūsų Žemės laisvę, yra visų laukiamas namų svečias. Metinė prenumerata tik 10 dol. Padidintą birž. — liepos numerį galima gauti, pasiuntus 2 dol. šiuo adresu: "KARYS" 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207.

CECHOVO NOVELS SCENOJE

Naujai atidarytas Chicago teatras Drury Lane at Water Tower inscenizuoja S. Cechovo novelės. Profesionalai aktorai, humoristinis novelių turinys žiūrovus plačiai sudomina. Ypač patraukia patį Cechovą vaizduo-

Klasikinio mūsų prozaiško, stilistinio habos virtuvė

ANTANO VAICULAIČIO nauja apsakymų knyga —

Vakaras sargo namely.

Pirmoji jos laida buvo išleista Nepriklausomoje Lietuvoje ir turėjo didelį pasisekimą. Ši laida papildyta keliais naujais apsakymais.

Užsakykite šią — DRAUGAS, 456 W. 63rd Street, Chicago, Ill. 60629. Kaina — \$4.00. 168 pusl. illoinoisų gyventojai prašomi pridėti 5% (20 centų) mokesčiams.

Nauji leidiniai

• SKAUTŲ AIDAS, 1976 m. gegužės mėn. Leidžiamas LSS Tarybos Pirmija. Redaguoja Sofija Jelionienė, 6111 S. California Ave., Chicago, Ill. 60629. Administracija A. Orentas, 6842 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata 5 dol.

jas televizijos (Perry Mason) aktorius R. Burr. Jis yra vaidinęs Paryžiaus klubuose, dėstęs dramą Kolumbijos univ. Aktorė Martha Webster 1973 m. laimėjusi Jeffersono žymenį.

• LIETUVIŲ DIENOS, 1976 m. gegužės mėn. Nr. 5. Leidžia A. Skirius. Redaguoja Redakcinė kolegija. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA. 90929. Metinė prenumerata 12 dol.

• AKIRACIJAI, 1976 m. gegužės mėn. Nr. 5. Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint Press, Inc. Redaguoja Redakcinė kolegija. Redakcijos ir administracijos adresas: 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata 6 dol.

A. T. VERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBOS

Pardavimas u. laisymas

2046 W. 69th Street Tel. RE 1 1941

AUTO REPAIR

Motor tune-up, motoro, stabdžių, vairo ir automatinų transmisijų remontas. Starteriams ir alternatoriams duodame ilgalaikes garantijas. TEXACO gazolinas.

IGNAS DUBAUSKAS ir PETRAS PIŠNYS

5759 South Western Avenue — Telef. 737-3988

NEPASIKARTOJANTI PROGA

PRANESAME, KAD JAU KITĄ MENESĮ BUS ATSPAUSDINTA ILGAJ LAUKTA, MOKSLINIAI DOKUMENTUOTA Prof. Martino BRAKO REDAGUOJAMA — MAŽOJI LIETUVA, III tomas.

TA KNYGĄ DAR GALIMA SU 50% NUOLAIDA IŠ ANKSTO UŽSISAKYTI NEATIDELIOJANT PASIUNČIANT \$10.00 ĖKŲ!

LITHUANIAN RESEARCH INSTITUTE, INC.

29 WEST 57th STREET
NEW YORK, N.Y. 10019

LAIKAS LABAI RIBOTAS — PASKUBEKITE!

Lietuviai kviečiami i ADMAVE'S CHICAGO CAMP

Perrault Falls, Ontario, Canada
prie LAC SUEL ežero

LIETUVIAI SAVININKAI

PUIKI ŽVEJYBA — PUIKI GAMTA

Išnuomojami namukai — "cabins" 4 — 5 asmenims. Visi moderniški patogumai: elektra, virtinų pečius, šaldytuvus, tualetus, "shower". Pageidaujant, valgis gaminamas. Išnuomojami laivelai.

Dėl daugiau informacijų kreiptis i

Bernice Ukso

2439 W. 46th Street, Chicago, Ill. 60632

Tel. — LA 3-0690

1976 M. EKSURSijos i LIETUVĄ

DAR YRA VIETŲ SEKANCIOSE EKSURSIOSE:

RUGPJŪČIO 23 iki RUGSĖJO 7 D.	(2 savaitės)	Maskva, Vilnius, Ryga	\$1051.00
SPALIO 18 iki SPALIO 26 D.	(1 savaitė)	Maskva, Vilnius	\$700.00
LAPKRIOČIO 1 iki LAPKRIOČIO 9 D.	(1 savaitė)	Maskva, Vilnius	\$677.00
GRUODŽIO 7 iki GRUODŽIO 15 D.	(1 savaitė)	Maskva, Vilnius	\$677.00
GRUODŽIO 20 iki SAUSIO 4 D.	(2 savaitės)	Maskva, Vilnius, Ryga	\$876.00

KAINOS PADUOTOS NUO NEW YORKO ARBA BOSTONO — NUO CHICAGO REIKIA DAR PRIDĖTI \$119.00

VISAS GRUPES LYDĖS PATYRĖ VADOVAI. VISOS GRUPES BUS 1 DIENĄ VEZAMOS i KAUNĄ, TAIP PAT IR i TRAKUS ¼ DIENOS.

1977 METŲ EKSURSijos i LIETUVĄ PRASIDĖS GEGUŽĖS MĖNESĮ. PRASOME REGISTRUOTIS IŠ ANKSTO.

EKSURSijos i KITUS KRAŠTUS

LAPKRIOČIO 20 D.	(7 dienos)	BAHAMAS/NASSAU	\$332.00
GRUODŽIO 4 D.	(7 dienos)	MEKSIKA	\$300.00
LAPKRIOČIO 13 D.	(7 dienos)	HAWAJUS	\$433.00
VASARIO MĖNESI	(7 dienos)	HAWAJUS	
BALANDŽIO MĖNESI	(7 dienos)	HAWAJUS	
BALANDŽIO MĖNESI	(14 dienų)	ISPANIJA	

VISOSE EKSURSIOSE VIETŲ SKAIČIUS RIBOTAS.

SKUBEKITE REGISTRUOTIS!

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU

9727 South Western Avenue

Chicago, Illinois 60643

Tel. (312) 238-9787

Air fares subject to changes and/or government approval.

Taip pat darome iškviatimus giminių pasisvečiavimui Amerikoje.

5 1/4% HIGH RATES 7 1/2%

PER ANNUM
PASSBOOK
ACCOUNTS

PAID QUARTERLY AT

BRIGHTON
FEDERAL

SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

HIGHEST RESERVES

4071 ARCHER AVENUE

CHICAGO, ILLINOIS 60632

TEL: LA 3-8248

(WEST OF CALIFORNIA AVE.)

PER ANNUM
certificates
\$5000 or more
4 year min.

6 1/2%

PER ANNUM
\$1,000 or more
1 year min.

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS

Nuomoma. Parduoja. Taiso

Virs 50 metų patikimas jums pataravimas.

5610 S. Pulaski Rd., Chicago

Phone — 5814111

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL., 60629. TELEF. 925-5883

LIETUVAITĖ TELEVIZIJOJE

Visuose didžiuliuose Chicago dienraščiuose šių metų pradžioje per visą puslapį buvo pranešimai su nuotrauka, kad WLS televizijos stotis (kanalas 7) užangažavo naują pranešėją Terry Murphy. Buvo pažymima, kad ji lietuvaitė.

Prisitaikiau vieną dieną ją užkalbinti. Nuvykau į tą TV stotį, 190 N. State St., Chicago miesto centre. Griežta kontrolė įeinant. Budintis atsiklausia to asmens, pas kurį eini, ar priims. Turi užsiregistruoti lankytojų knygon.

Kai keltuvu pakilau į devintą aukštą, jau ji laukė prie atvirų durų. Tokia lieknutė, jauna, žvali, su prielankia šypsena. Pakvietė į posėdžių salę. Pirmas klausimas buvo, ar ji tikrai lietuvaitė.

— Mano tėvas buvo lietuvis, — pasakojo ji. — Bet jis mirė, kai buvau labai maža, tai jo nebeatmenu. Būvo pardavėju Erie, Pa. Motina — airių, anglų tautų mišinys. Gimiau Columbus mieste, Ohio. Studijavau anglų kalbą ir žurnalistiką Ohio valst. universitete, diplomą gavau Edgely Cliff kolegijoje, Cincinnati, Ohio, čia dar gilindamasi į kalbėjimo ir dramos studijas. Jau būdama kolegijoje, vaidindavau teatre, o paskiau gavau darbą WKRC televizijoje. Iš čia persikėliau į Detroitą, kur teko dirbti WJBK televizijos stotyje, o nuo sausio mėnesio dirbu čia.

— Kaip patinka? — Myliu šį darbą ir mėgstu Chicago. Šis darbas įtraukia mane į tai, kas vyksta pasaulyje. Aš vis norėjau tokio darbo, kuriuo galėčiau kas dieną džiaugtis. Čia ir yra tokia tarnyba.

— Kas šiame darbe labiau patinka — sutinkami žmonės, ar žinių perteikimas? — Sunku pasakyti. Patinka visa tarnyba. Gal labiausiai man prie širdies tai rinkti informaciją, atlikti reporterės pareigą ir paskiau perteikti televizijoje.

— Kodėl jūs sakote, kad mėgstate Chicago? — Esu išaugusi vidurvakariuose. Nenoriu vykti nei į vakarus, nei į rytus. Čia randu viską, kas geriausia. Tai draugiškas miestas, gal daugiau draugiškas, kaip kiti miestai, kur teko būti.

— Kaip ilgus darbo valandas? — Įvairiai: kartais 8-9 val. dienoje, o kartais 5. Bet mums nereikia kortelės "punciuoti". Svarbiausias darbas — pranešėjos, bet tenka atlikti kartais ir reporterės pareigas. Paprastai į darbą ateinu apie 12 val. dienos ir išeinu apie 5 val. 30 min. p. p. Jeigu kolegos atostogose, tenka padirbėti ir po 10 val. paroje.

— Ką veikiate po darbo? — Įvairiai: kartais 8-9 val. dienoje, o kartais 5. Bet mums nereikia kortelės "punciuoti". Svarbiausias darbas — pranešėjos, bet tenka atlikti kartais ir reporterės pareigas. Paprastai į darbą ateinu apie 12 val. dienos ir išeinu apie 5 val. 30 min. p. p. Jeigu kolegos atostogose, tenka padirbėti ir po 10 val. paroje.

— Kaip patinka? — Myliu šį darbą ir mėgstu Chicago. Šis darbas įtraukia mane į tai, kas vyksta pasaulyje. Aš vis norėjau tokio darbo, kuriuo galėčiau kas dieną džiaugtis. Čia ir yra tokia tarnyba.

— Kas šiame darbe labiau patinka — sutinkami žmonės, ar žinių perteikimas? — Sunku pasakyti. Patinka visa tarnyba. Gal labiausiai man prie širdies tai rinkti informaciją, atlikti reporterės pareigą ir paskiau perteikti televizijoje.

— Kodėl jūs sakote, kad mėgstate Chicago? — Esu išaugusi vidurvakariuose. Nenoriu vykti nei į vakarus, nei į rytus. Čia randu viską, kas geriausia. Tai draugiškas miestas, gal daugiau draugiškas, kaip kiti miestai, kur teko būti.

— Kaip ilgus darbo valandas? — Įvairiai: kartais 8-9 val. dienoje, o kartais 5. Bet mums nereikia kortelės "punciuoti". Svarbiausias darbas — pranešėjos, bet tenka atlikti kartais ir reporterės pareigas. Paprastai į darbą ateinu apie 12 val. dienos ir išeinu apie 5 val. 30 min. p. p. Jeigu kolegos atostogose, tenka padirbėti ir po 10 val. paroje.

— Ką veikiate po darbo? — Įvairiai: kartais 8-9 val. dienoje, o kartais 5. Bet mums nereikia kortelės "punciuoti". Svarbiausias darbas — pranešėjos, bet tenka atlikti kartais ir reporterės pareigas. Paprastai į darbą ateinu apie 12 val. dienos ir išeinu apie 5 val. 30 min. p. p. Jeigu kolegos atostogose, tenka padirbėti ir po 10 val. paroje.

— Kaip patinka? — Myliu šį darbą ir mėgstu Chicago. Šis darbas įtraukia mane į tai, kas vyksta pasaulyje. Aš vis norėjau tokio darbo, kuriuo galėčiau kas dieną džiaugtis. Čia ir yra tokia tarnyba.

— Kas šiame darbe labiau patinka — sutinkami žmonės, ar žinių perteikimas? — Sunku pasakyti. Patinka visa tarnyba. Gal labiausiai man prie širdies tai rinkti informaciją, atlikti reporterės pareigą ir paskiau perteikti televizijoje.

— Kodėl jūs sakote, kad mėgstate Chicago? — Esu išaugusi vidurvakariuose. Nenoriu vykti nei į vakarus, nei į rytus. Čia randu viską, kas geriausia. Tai draugiškas miestas, gal daugiau draugiškas, kaip kiti miestai, kur teko būti.

Terry Murphy

— Tai netekėjusi? Kodėl? — Dar neradau tinkamo. — Kur gyvenate? — Lincoln parko srityje. Prieš dvi savaites nusipirkau kondominiją.

— Ką rytais veikiate? — Laisvalaikiu tenka daug skaityti periodikos, kad vis būtų painformuotas, kas dedasi pasaulyje. Dažnai tenka kur nors kalbėti kokiuose susirinkimuose.

— Kokiomis temomis? — Daugiausia apie televiziją. Mėgstu kalbėti apie moterų dalyvavimą televizijoje.

— Ar ateitumėte kalbėti ir pas lietuvių? — Ne tik atečiau, bet jau ir esu buvusi: Midland viešbuty kalbėjau Lietuvų verslininkų egzokutyvų klube.

— Lietuva dabar yra okupuota ir mums būtų taip labai svarbu daugiau laisvės reikalą kelti ir televizijoje... — Televizija čia daugiausia nori būti gyvenimo veidrodis. Perteikti, kas įdomesnio įvyksta. Jei būtų kokie svarbesni įvykiai Lietuvoje, be abejo patektų ir į televiziją, tačiau šiaip televizija nelinksta būti kam nors panaudojama, ir čia nelengva ką nors įspausinti, kas nesirūša su naujais, intriguojančiais įvykiais.

— Kaip moteriai darbas televizijoje, ar jai lengviau dirbti, ar sunkiau vien dėl to, kad yra moteris? — Anksčiau moterims buvo sunkiau. Vyrai buvo daugiau įstraukę, įpratę, bet dabar nerand jokie skirtumo. Moterys lygiai traktuojamos.

— Kaip praleidžiate atostogas? — Kaip praleidžiate atostogas? — Gaunu keturias savaites

per metus. Vieną savaitę paprastai praleidžiu namie, o kitas — išvykstu kelionėn. Buvau nvykusi į Martinique, į Kaliforniją, o rugsėjo mėnesį vyksiu į Europą. Dar ten niekada nebuvau ir lankysimų vietų dar nesusirinkusi.

— Mėgstate skaityti? — Privalau — noriu, ar nenoriu. Reikia sekti dienraščius, žurnalus, New York Times. Deja, apie Lietuvą man dar neteko daugiau įsiskaityti.

— Sakytų, ko aš dar užmiršau jūsų paklausti? — Neklausėte mano metų. — Betgi net nepatogu moterų metų teirautis... — O, aš nepaisau. Turiu 28 metus amžiaus. Gal po dešimties metų ir varžysiuos amžių pasakyti, bet dabar — nesivaržau, tėve.

— Kai jūs taip mane pavadinate, gal galiu paklausti ir apie jūsų pažiūras į religiją? — Esu katalikė. — Kokius ateities planus mėgstate? — Ypatingu planų neturiu. Mėgstu savo darbą, mėgstu gyvenamą vietą ir turiu intenciją čia pasilikti. Televizijos tarnyboje nėra nustatytos amžiaus ribos iki kol galima dirbti, taigi jokių planų apie pensininkės amžių nekuriu.

— Užsikalbėjome netrupai. Jau ji buvo televizijoje reikalinga. Atėjusi ryšių su visuomene tarnautoja Diane Precely vedė per televizijos stotį. Nemačiau, kad ji tokia didelė — turi net 392 tarnautojus.

— Užsikalbėjome netrupai. Jau ji buvo televizijoje reikalinga. Atėjusi ryšių su visuomene tarnautoja Diane Precely vedė per televizijos stotį. Nemačiau, kad ji tokia didelė — turi net 392 tarnautojus.

— Užsikalbėjome netrupai. Jau ji buvo televizijoje reikalinga. Atėjusi ryšių su visuomene tarnautoja Diane Precely vedė per televizijos stotį. Nemačiau, kad ji tokia didelė — turi net 392 tarnautojus.

Olandai prisimena Mata Hari

Daugelis geografinių vietų turi savo herojų. Kai kur neužmiršamos ypač herojės. Ir štai yra vietovė Leeuwarden, nepriklausomos ir ambicingos Friesland provincijos sostinė šiaurės Olandijoje.

Miesto širdyje ant tilto yra paminklas vietinės mergaitės, kuri nuslydo į klyksmus: Margaretai Geertuidai Zellei.

Net ir Leeuwardene, kur ji gimė prieš 100 m., vietiniai gyventojai pripažįsta, kad ji buvo geriau žinoma, kaip Mata Hari, kurtizanė ir šokėja, kurios vardas virto sinonimu viliojančioms moterims šnipams.

Statula buvo pastatyta šiais metais, minint šimtmetį, ir privačių piliečių lėšomis su humoro gyslele ir istoriniu pojūčiu.

Nuo Salomės laikų tokia statula nebuvė atidengta.

85 m. bendravardė Mata Hari, tėvo pusseserė, planavo dalyvauti ceremonijose, bet susirgo. Vietinis dvasiškis — tolimas giminitis — nepriėmė pakvietimo.

Tačiau, kurie atvyko, šypsojosi sutikimo ženklais, kai grakšti bronzinė statula buvo atidengta.

Atrodo, neįtikėtina, kad ši egzotiška būtybė, prancūzų sužadėdyta 1917 m. kaip šnipė, galėtų būti šio lygaus ir atviro krašto dukra.

Jos tėvas buvo pasituris skrybėlininkas. Namas Nr. 28 Grote Kerstrat gatvėje, kur Margaretai gyveno nuo 4 iki 15 m., dabar atnaujinamas, kaip skaitykla (biblioteka). Netoliese, skersai gatvės nuo garsaus porceliano muziejaus Het Prinsessehof, yra mokykla, kurioje ji gaudavo gerus pažymius.

Po trumpų studijų kolegijoje Leidene, ji ištekojo už Rudolph Mac Leod, olandų kolonialinės armijos karininko, kuris buvo 20 m. už ją vyresnis. Jie išikėlė į olandų kolonijas, kur Margaretai džiaugėsi Javos ir Sumatros šokiais.

1902 m. porai išsiskyrus, ji pasidarė profesionali šokėja, žinoma scenoje Lady Mac Leod vardu. Tačiau ji nepagarsojo tol, kol 1905 m. Paryžiuje nenusimetė savo titulo iš dalies kostiumo ir pasivadino indonezišku vardu Mata Hari. Laisvai vardą verčiant, jis reikštų "Saulės akis".

Ir šioji Mata Hari, Europos pamiltoji, šoka įamžinta statuloje viršum kanalo Leeuwardene.

Mažai kas nuneigia, kad Mata Hari turėjo daug garbintojų, įskaitant karininkus iš aliantų ir vokiečių kariuomenių. Tačiau smulkmenos apsiniaukia, kai prieinama prie šnipinėjimo, nusikaltimo, dėl kurio ji buvo pastatyta prie sienos. Istorikai ir biografai tarp savęs nesutinka, o taip gi ir Leeuwardeno gyventojai jos kaltumui netiki.

Kai kurie vadina ją šnipė, kai kas numeta dar žiauresnį žodį, tokia tai vietinių olandų nuomonė. Kad ji būvusi labai draugiška ir daug kalbanti, kas jai per daug kainavo, pripažįsta ne vienas.

Kai Jonukas buvo 15 m., jis žaidė mokyklos futbolo komandoje. Ji pamokė, ką daryti, kad jo komanda laimėtų. "Tvarkoj, Jonai, visi taip daro", buvo jam pasakyta.

16 m. Jonukas išėjo vasarą užsidirbti pinigų daržovių pardavėju. Vedėjas pamokė, kaip mažesnius pamidorus sudėti į apaičią, o geruosius į viršų. "Tvarkoj, vaikel, visi taip daro", sakė vedėjas.

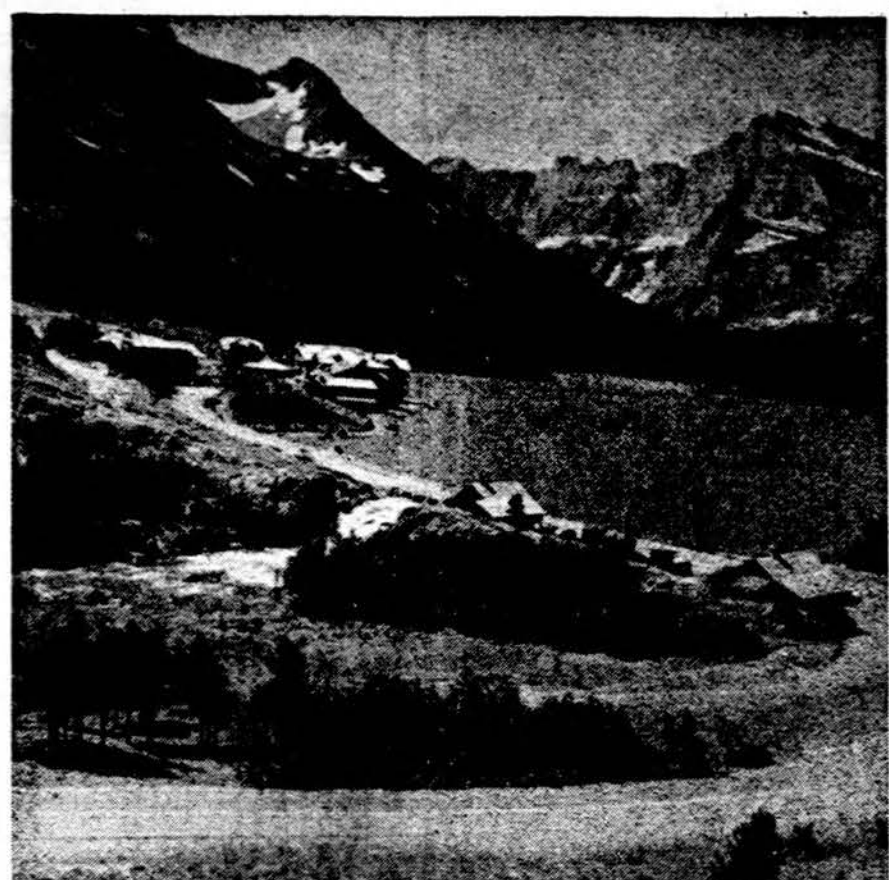
18 m. Jonukas su savo draugu padavė prašymą gauti stipendiją į kolegiją. Jonukas buvo vidutinis mokslinis, o draugas — vienas gerųjų. Jonukas pasuko taip, kad jis laimėjo. "Tvarkoj, ramino jis save, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Stasys ir Irena Balzekai su Didžiosios Britanijos gen. konsulo John M. Heath žmona sėdintame pobūvy gen. konsulo namuose vienos britų organizacijos sukurtas progos.

Stasys ir Irena Balzekai su Didžiosios Britanijos gen. konsulo John M. Heath žmona sėdintame pobūvy gen. konsulo namuose vienos britų organizacijos sukurtas progos.

Ir vasarą vėsūs kalnai Colorade

Nuotr. K. V. Katelės

Visi tai daro, bet tik vaikas apgaudinėja

Kai šiais laikais girdime tiek daug apie melagystes, apgaules ir sukčius net aukštoje vietoje, pažūrėkime, mes tėvai, kodėl kai kurių mūsų vaikų "nuejo klystkeliais".

Kai Jonukui sukako 6 meteliai, jis buvo su savo tėveliu, kurį poliemininkas pagavo už gerąją vairavimą. Tėvas padavė poliemininkui penkinį kartu su vairuotojo liudijimu. "Viskas tvarkoj, sūnau, visi taip daro," pasakė tėvas nuvažiuodamas.

Būdamas 8 m., Jonukas dalyvavo giminių susibūrimė. Dėdė Domas visus mokė, kaip pavartoti geriausias priemones, užpildant mokesčių lapus, norint atgauti daugiausia pinigų iš valdžios. "Viskas gerai, vaikel, visi taip daro!", kalbėjo jo dėdė.

Devynmetis Jonukas buvo su mama, kai ji nuvedė jį pirmą kartą į teatrą. Visos vietos buvo išparduotos, bet, mamai padavus 2 dol. durininkui, 2 vietos atsirado. "Tvarkoj, vaikel, visi taip daro".

Jonukui esant 12 m., jis sudaužė savo akinius, bėgdamas į mokyklą. Jo teta Marcelė įtikino apdraudus bendrovę, kad akiniai buvo pavogti, ir jie gavo 35 dol. "Tvarkoj, berneli, visi taip daro".

Kai Jonukas buvo 15 m., jis žaidė mokyklos futbolo komandoje. Ji pamokė, ką daryti, kad jo komanda laimėtų. "Tvarkoj, Jonai, visi taip daro", buvo jam pasakyta.

16 m. Jonukas išėjo vasarą užsidirbti pinigų daržovių pardavėju. Vedėjas pamokė, kaip mažesnius pamidorus sudėti į apaičią, o geruosius į viršų. "Tvarkoj, vaikel, visi taip daro", sakė vedėjas.

18 m. Jonukas su savo draugu padavė prašymą gauti stipendiją į kolegiją. Jonukas buvo vidutinis mokslinis, o draugas — vienas gerųjų. Jonukas pasuko taip, kad jis laimėjo. "Tvarkoj, ramino jis save, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Kai Jonukas sukako 19 m., vienas vyresnis studentas pasiūlė išlaikyti už jį egzaminus už 10 dol. "Tvarkoj", vėl jis ramino, "visi taip daro".

Jonuką pagavo ir pasiuntė namo su "vilko bilietu". "Kaip tu galėjai tai padaryti, kokia gėda mamai ir man," rėkė tėvas. "Tu niekad to neišmokai namie," šaukė pasipiktinę dėdė ir teta.

Ir, jei yra bent vienas dalykas, kuris suaugusiųjų pasaulį netoleruojamas, tai vaikas, kuris apgaudinėja...

Išstatymai ir jaunimas

Kai kuriuose JAV-es miestuose yra savotiškai komiški išstatymai jaunimui. Oklahomoje mergaitė negali atsikasti "hamburgerio" iš draugės ar palydovo rankų. Massachusetts valstijoje jaunuoliai (iki 20 m.) negali žaisti sekmadienį ar "stoti į dvikova" su vandens "pišalietu".

Memphis mieste jaunuoliai negali žaisti sekmadienį "jo-jo". Vėl tame pat Massachusetts jaunuoliai negali valgyti žemės riešutų (fistaškas — "peanus") bažnyčioje. O tuo tarpu Winchester, Mass., bažnyčia yra vieništelė vieta, kur leidžiama virtės akrobatika.

Clinton, Ind., draudžiama jaunuoliams maudytis vonioje žiemą, betgi Barre, Vt., kiekvienas jaunuolis turi maudytis vonioje šeštadienį.

Los Angeles mieste išstatymas draudžia jaunuoliams... medžioti kandiis gatvės lempų šviesoje. Taipgi, jaunuoliai negali ezinti... šėskų Minneapolis, vestti žaš per McDonald (Ohio) gatvę ar išdarinėti "biaurias" minas klasėje Atlantos mieste.

Lexington, Ky., yra prieš išstatymus jaunuoliams nešti valgomus ledus kišenėje. O New Jersey didoka bauda yra už garsų viešoje vietoje sriubos sėrbimą.

Ir saulės reikia vengti

Kai užsina karščio banga ir neatleidžia keletą dienų iš eilės, visų svajonė yra mirkytis šalta vandeny.

Tačiau gydytojai vis dažniau spauduoja šaukia netepti savo vaikų tvankiuose autobusuose, ilgų kepinančių kelių į šaltą gailinantį ežerą vandenį. Vaikai dažniausiai kapstosi smėly saulės nubertame paplūdimy ir vakare grįžta namo nuvarę, išsekę, piktai, saulės nuplikyti.

Tie medikai ir pataria, kai saulės spinduliai per karšti (apie 100 laipsnių), geriau palaukti, kol saulės namie vėsins kambary, užimti kokių nors ramio žaidimu, praveisti skaitymo ar pasakojimo valandėlę, paruošti drungno vandens vonią ar kaip kitaip tą aktyvų vaiką užimti. Perdaug didelė dozė saulės spindulių nėra sveika, kaip ir kiekvienas dalykas, naudojamas be saiko.

Ateinančio rudens mados

Mėlynosios kelnės, vadinamos

"jeans" (džyns), vėl pirmąja ateinančio rudens mados saraše, ypač einančiam į mokyklą jaunimui. Jų yra visokių rūšių — populiariausios siauros "cigaretės" vardo; atverstos, užlenktos ir prisegtos; su margu atverstu pamušalu; netgi oda apdėžiotos ir palengvinančios pirkėjo kišenę visa šimtaine. Visos jos madoje. Ir ne tik šiame krašte, bet ir Europoje ir net iš Lietuvos visi jų labai prašo.

Iš kur kilo tas vardas "jeans"? Prieš daugelį metų, italų jūrininkai iš Genujos (Genoa) dėvėjo sunkios medvilnės kelnės, padarytos iš medžiagos, kuri buvo audžiama Nimes mieste, Prancūzijoje. Medžiaga vadinosi "Serge de Nimes", gi populiariai žmonės vadino "denim" (dar ir dabar tas žodis prigijęs). O italų versija tų mėlynų kelnų, pasiūtų iš minėtos medžiagos, buvo vadinama "Genoese" — sutrumpintai "jeans".

Moterys geresnės vairuotojos

Amerikiečių spaudoje buvo užklausta, ar šiame krašte yra daugiau vyrų, ar moterų vairuotojų ir kuri lytis turi daugiau katastrofų. Vyrai laimi abiem atvejais. Statistiniai duomenimis, 1973 m. buvo 122.4 milijonų vairuotojų — 68.1 milijonai vyrų ir 54.3 mil. moterų. Vyrai turėjo 20.1 mil. nelaimių tais metais, o moterys tik 7.9 mil. katastrofų.

Sovietai susirūpinę gimimų mažėjimu

Ziniomis iš Maskvos, be tėvo ir vieno vaiko šeimos Sovietų Rusijoje nuolat didėja, kai gimimų skaičius greitai laiku turės neigiamos įtakos ir to krašto ekonomijai.

Pagrindinė priežastis tokio mažėjimo yra ta, kad moteris pergyvena didelę įtampą ir yra susirūpinusi, kas bus; kai ji pati turės eiti į darbą ir mėgins auginti šeimą.

Taipgi būtų ir namų trūkumas, priešmokyklinių vaikų priežiūros stoka, skyrybų padidėjimas, menkos algos ir didesnių patogumų troškimas yra kitos priežastys.

Rašydamos "Sovietų Sąjunga" laikraštį, šeimos globos ekspertas Juri Ruzikovas sako, jog demografiniai pranašauja, kad šio šimtmečio paskutiniaisiais 15 m. Sov. Rusija turės 5 mil. daugiau darbininkų, tai tik vienu šeštadaliu padidėjimas, lyginant su ankstyvesniais 15 m.

1950 m. Sov. Rusijoje buvo 19 mil. moterų darbininkių. 1974 m. dirbo 51 mil. moterų. 90 procentų moterų, nuo 20 iki 40 m., išėjo dirbti.

Dabarties šeimos drama

Gyvenimiška šeimos drama "Butterflies Are Free" statoma Chicago Candlelight Dinner Playhouse teatre. Autorius L. Gersche gabiai pagavęs šių laikų dvasią: prie aklo, iš šeimos globos išsiveržusio jaunuolio pritampa moderni "peteliškė". Atvyksta susirūpinusi motina. Merginos kėslas kabintis prie hipiško teatro režisieriaus atveria aklo akis, kaip tos modernios "peteliškės" yra skausmingos lengvabūdės. Gili vaikino kančia ir ją verčia keisti gyvenimo kryptį.

Autorius kūrybingas. Gausu psichologinio įsijautimo į įvairių kartų atstovus. Gausu humoro ir šamuojaus, aktoriai profesionalai. Drama pradžioje gąsdinanti konservatyvų žiūrovą, bet antroje daly išryškina lengvabūdiško gyvenimo skaudžius padarinius. Pagal šį veikalą yra ir filmas (jp).